

ANTOINETTE HETZLER

Besvärsskrivelse

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

1987.10.13

Besvärsskrivelse

Ärendets Dnr: VIE 311 1578/86

Beslut: Tjänsteförslagsnämndens för samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet, beslut att föreslå docent Håkan Hydén, Lund, till ordinarie tjänst som professor i rättssociologi.

Andring: Att undertecknad, docent Antoinette Hetzler, Lund, utnämns till innehavare av den ordinarie tjänsten som professor i rättssociologi.

Motivering: Detta tillsättningsärende är från början till slut bemängt med i vissa fall ytterst allvarliga felaktigheter, såväl

vad gäller den formella handläggningen av ärendet som de sakkunnigas värdering av de sökandes kvalifikationer enligt behörighetsreglerna och befordringsgrunderna i gällande högskoleförordning. Dessa felaktigheter sammantagna gör det omöjligt att acceptera de sakkunnigas gradering av de sökande, och därmed tjänsteförslagsnämndens förslag till innehavare av den aktuella tjänsten. Jag hävdar att jag själv, och inte sökande Hydén eller Balvig, är den för tjänsten mest meriterade och bäst lämpade.

Jag avser att i det följande i detalj redogöra för grunderna för denna min slutsats. Efter en kort bakgrund diskuteras i tur ordning den formella handläggningen av tillsättningsärendet, de sakkunnigas värdering av de rangordnade sökande i avseende på gällande behörighetsregler och befordringsgrunder, samt jämställdhetsaspekten på ärendet. Framställningen avslutas med en slutsats.

Bakgrund

Den ordinarie tjänsten som professor i rättssociologi vid Lunds universitet ledigförklarades 1986-02-07. Samhälls-vetenskapliga fakultetskollegiets mindre utskott beslöt 1986-04-24 att utse professorerna Wilhelm Aubert, Oslo, Paavo Uusitalo, Helsingfors, och Agnete Weis Bentzon, Roskilde, till särskilda ledamöter i tjänsteförslagsnämnden för detta ärende, med uppgift att avge förslag till innehavare av den aktuella professuren. Vidare beslöt man att delegera till dekanus att, i den händelse någon av de utsedda var förhindrade att åta sig uppdraget, utse annan sakkunnig. I juni 1986 utsåg dekanus professor Thomas Mathiesen, Oslo, som sakkunnig, sedan professor Aubert anmält förhinder.

Sakkunniga inlämnade ett gemensamt utlåtande till tjänsteförslagsnämnden 1987-04-30, i vilket Håkan Hydén sattes på första plats, Flemming Balvig på andra plats samt undertecknad, Antoinette Hetzler, på tredje plats. Utlåtandet, som skickades ut till de sökande före sammanträdet den 13 maj 1987, föranledde en erinran från sökande Balvig. I sin skrivelse påpekade Balvig att placeringen av sökande Hydén före honom själv gjorts på vetenskapspolitiska grunder, vilket inte är en korrekt befordringsgrund. Ärendet bordlades på sammanträdet den 13 maj och utlåtandet återremitterades till de sakkunniga ledamöterna för komplettering i enlighet med Balvigs yrkande.

Under maj månad inkom från de sakkunniga två separata tillägg. I det ena, undertecknat av sakkunniga Mathiesen och Weis Bentzon, placerades Hydén fortsatt framför Balvig, nu med motiveringen att Hydén uppvisade större bredd i problemställning. I det andra, undertecknat av sakkunnig Uusitalo, placerades Balvig före Hydén med motiveringen att Balvig uppvisade en mer omfattande vetenskaplig produktion. I båda fallen placerades jag själv på tredje plats. Dessa yttrande skickades inte

ut till de sökande inför sammanträdet som var satt till den 2 juni.

Till junisammanträdet inkom till tjänsteförslagsnämnden tre skrivelser, från sökande Hetzler, Kalderstam och Klette, som alla erinrade mot olika aspekter av de sakkunnigas värdering av de sökande. Tjänsteförslagsnämnden hade inte för avsikt att beakta de allvarliga anmärkningar som framkom i erinringarna, men två av de sakkunniga ledamöterna fann, enligt deras egna skrivelse 1987-08-17, "det uforsvarlig å tillrå beslutning i saken den 2. juni". Det var en av flera allvarliga anmärkningar i min egen erinran som föranledde detta ställningstagande, nämligen den att både de sakkunniga ledamöterna och övriga ledamöter i nämnden vid tillsättningen av den aktuella tjänsten utgått från den högskoleförordning som upphört att gälla 1986-06-30, och att man därmed inte beaktat de ändringar i förordningens bokstav och anda som genomfördes den 1 juli 1986 och som är bekant som LÄTU-reformen.

Ärendet bordlades en andra gång på sammanträdet 1987-06-02. Ett nytt tillägg till sakkunnigutlåtandet inkom 1987-08-17, vari beaktades den nya högskoleförordningen. Oaktat de förändrade premisserna rangordnades de sökande på samma sätt som tidigare, dvs av sakkunniga Mathiesen och Weis Bentzon på första plats Hydén, på andra plats Balvig, på tredje plats Hetzler, och av sakkunnig Uusitalo på första plats Balvig, på andra plats Hydén och på tredje plats Hetzler. Inte heller detta utlåtande delgavs de sökande.

Tjänsteförslagsnämnden beslöt vid sammanträde 1987-09-21 i enlighet med Mathiesens och Weis Bentzons förslag. Samma dag anslogs beslutet på universitetets anslagstavla, varvid meddelades att nämnden föreslagit docent Holger Hydén till innehavare av ordinarie tjänst som professor i rättsociologi. Två dagar senare, 1987-09-23, anslogs på samma anslagstavla beslutet att föreslå Håkan Hydén.

Den formella handläggningen

Den formella handläggningen av detta tjänstetillsättningsärende är behäftat med en rad felaktigheter som tillsammans, och i vissa fall till och med var för sig, undanröjer alla möjligheter att få ens den elementära rättssäkerhet som ett rättvist beslut i första instans innebär. Dessa felaktigheter är relaterade till valet av sakkunniga, tidsåtgången, tillämpning av inaktuell högskoleförordning, vägledningen av de sakkunniga för avvägning av befordringsgrunder, samt beaktandet av rättssäkerheten i första beslutsinstans genom hänsynstagande till de erinringar om bristfälligt beslutsunderlag som inkommit från de sökande.

a) Val av sakkunniga

Enligt 1977 års Högskoleförordning (HF) 19 kap 32§ 1 st, ska vid handläggning av ärenden om förslag till ordinarie eller e ordinarie tjänst som professor i tjänsteförslagsnämnden ingå tre ledamöter som är särskilt förtrogna med tjänstens ämne, och som ska utses för varje ärende av fakultets- eller sektionkollegiet. I det aktuella ärendet har uppgiften delegerats till samhällsvetenskapliga fakultetskollegiets mindre utskott. Inför denna tillsättning, av landets enda professur i rättssociologi, inkom förslag till sakkunniga från både samhällsvetenskapliga och juridiska fakulteter i hela Sverige. Inklusivt det från Rättssociologiska institutionens styrelse inkom förslag från nio olika instanser.

Två professorer, Per Stjernquist, Lund, och Thorstein Eckhoff, Oslo, föreslogs fyra gånger vardera; ingen av dem kom dock med i gruppen sakkunniga som beslutades av mindre utskottet. De tre som utsågs var samtliga föreslagna av hemmafakulteten, dvs samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet. Det kan vara värt att påpeka att Rättssociologiska institutionens styrelse föreslagit professorerna Per Stjernquist, Ulf Himmelstrand och Thomas

Mathiesen. Sakkunnige Weis Bentzon föreslogs endast av hemmafakulteten, medan sakkunnig Uusitalo hade föreslagits från ytterligare ett håll, juridiska fakulteten i Lund.

Förslagen till sakkunniga visar att det finns en bred konsensus inom universitetsvärlden om var sakkunskapen i det aktuella fallet finns, och om vilka individer som har kunskaper som gör dem "särskilt förtrogna med tjänstens ämne". Per Stjernquist torde vara den ende fackman som har kännedom om regeringens intentioner då den år 1972 av eget initiativ lade förslag om inrättande av den aktuella tjänsten (som kontrast, jämför den innehållslösa ämnesbeskrivningen).

Genom att utse de sakkunniga som föreslagits av hemmafakulteten och därvid bortse från de utifrån kommande förslagen, har fakultetskollegiets mindre utskott demonstrativt brutit mot de tankegångar som ligger bakom kravet på att höra andra instanser inför valet av sakkunniga. Ännu viktigare är emellertid att detta i och för sig anmärkningsvärda agerande har den konsekvensen att man frånhänder sig möjligheten av att få den för tillsättningsärendet mest värdefulla sakkunskapen tillförd tjänsteförslagsnämnden. I och med att man förbigått majoritetens förslag till sakkunniga och i stället utsett tre nordiska professorer i ämnet som alla tre saknar kontakt med och kunskap om rätts-sociologi i Sverige och Rättssociologiska institutionen i Lund, som alla tre står utanför det internationella rätts-sociologiska samarbetet, och som alla tre saknar erfarenhet av forskarutbildning i ämnet rättssociologi, lämnar man tjänsteförslagsnämnden utan den kompetens och särskilda förtrogenhet med ämnet rättssociologi i Sverige som bäst kan försäkra att ett avgörande baseras på ett tillfredsställande underlag.

Det rättssociologiska ämnet i Sverige är ett självständigt ämne inom samhällsvetenskaplig fakultet som erbjuder både grundutbildning på 60 (80) poäng och forskarutbildning till filosofie dok-

tor i ämnet. Rättssociologiska institutionen i Lund är den enda i Norden som erbjuder forskarutbildning i rättssociologi. För att kunna värdera de sökandes meriter på ett kompetent och relevant sätt måste tjänsteförslagsnämndens sakkunniga vara väl förtrogna med det svenska ämnets profil och med utbildningen i ämnet i Sverige, samt ha kunskap om vad det innebär, och har inneburet, att fullgöra tjänsten.

Vilken sakkunskap fick man då genom valet av sakkunniga? Tanken är ju att dessa tillsammans ska representera en bred kunskap i ämnet, tillräckligt bred för att få fram en saklig och opartisk bedömning av de sökande, av den bredd som finns i deras inlämnade arbeten, och av de skillnader som de uppvisar i fråga om vetenskaplig och metodologisk inriktning och erfarenhet av utbildning. Med Mathiesen, Weis Bentzon och Uusitalo får vi i stället tre sakkunniga med samma vetenskapsteoretiska och -politiska perspektiv – som de för övrigt delar med en av de sökande – och som därtill är okunniga om svensk rättssociologi och om flera av de sökandes arbeten.

Det egna vetenskapliga perspektivet utesluter i och för sig inte möjlighet och förmåga att bedöma det vetenskapliga värdet i andra perspektiv, men det är alldeles uppenbart att man tenderar att favorisera det egna vetenskapliga paradigmet. Låt mig exemplifiera. Sakkunnige Mathiesen har skrivit en lärobok, "Rätten i samhället", som är en introduktion till rättssociologin. Av de sex sökande, varav fem (alla utom Balvig) är verksamma som rättssociologiska forskare och författare sedan flera år, är endast en, Håkan Hydén, nämnd i boken, med inte mindre än fyra arbeten. I andra, jämförbara verk diskuteras ingående också andra sökandes arbeten som självklara delar av det rättssociologiska arvet i Norden. Det är naturligtvis ingen händelse att Mathiesen så ihärdigt för fram Hydén som den för tjänsten mest lämpade kandidaten. Denna självklara socialpsykologiska mekanism kunde

man från mindre utskottets sida motverkat genom att skapa en större bredd bland de sakkunniga i avseende på vetenskapspolitiska preferenser.

SAMMANFATTNINGSVIS vill jag hävda att valet av sakkunniga för tillsättning av den aktuella tjänsten *à priori* gör det omöjligt att få fram den för tjänsten bäst lämpade kandidaten bland de sökande. Samhällsvetenskapliga fakultetskollegiets mindre utskott har således inte bara underlåtit att ta hänsyn till de tankegångar som ligger bakom begränsningen av hemmafakultetens inflytande på valet av sakkunniga och som diskuteras i förarbetena till HF; man har i sin självrådighet lyckats få fram den kanske allra mest misslyckade kombinationen av sakkunniga.

b) Tidsåtgången

I betänkandet "Professorstillsättning" av en tillkallad utredning inom utbildningsdepartementet (SOU 1973:54) sägs att ett negativt drag som skiljer professorstillsättning från ärenden om tillsättning av andra tjänster på liknande nivå är den stora tidsåtgången. I det nu aktuella ärendet har det gått 19 månader från ansökningstidens utgång till beslutet i tjänsteförslagsnämnden. Även före den förändring av tillsättningsförfarandet som föranleddes av betänkandet, ansågs en sådan tidsåtgång orimlig, och det bedömdes att endast 2% av professorstjänsttillsättningsärendena tog så lång tid. Enligt nu gällande HF (SFS 1985:702) 19 kap 76§ bör tjänsteförslagsnämnden avge förslag i tjänstetillsättningsärende senast fyra månader efter utgången av den ansökningstid som har angetts i kungörelsen om tjänsten. Om så ej sker ska rektorsämbetet underrettas med angivande av skälet till dröjsmålet.

Det vetenskapliga arbetet har fortskridit under ärendets gång. Om man håller sig inom den önskvärda tiden av sex månader för tillsättning av tjänst som professor kan ju beslutet rimligen

sågas vara baserat på aktuella meriter. När nu tidsåtgången börjar närma sig två år, anser jag att rättssäkerheten i förhållande till de arbeten på vilka ett beslut ska grundas är helt satt ur spel. En sådan tidsutdräkt innebär självklart att de sökande meriterat sig ytterligare, och inte nödvändigtvis i samma takt. Det förslag som nu ligger baserar sig på "gamla" handlingar, och speglar knappast den situationer som råder idag. För egen del har jag sedan ansökningsstidens utgång fått flera meriterande nationella och internationella uppdrag, jag har presenterat nya forskningsresultat i Sverige och internationellt, jag har beviljats 500.000 kr i ett nytt forskningsprojekt och jag har färdigställt en ny monografi. Dessa är meriter som är högst aktuella för tillsättning av tjänsten.

c) Fel högskoleförordning

Som framgick av rekapitulationen av ärendet ovan, arbetade de sakkunniga ledamöterna av tjänsteförslagsnämnden under ett helt år i den föreställningen att den gamla högskoleförordningen fortfarande gällde. Detta framgår bl a av deras första utlåtande, där de refererar till högskoleförordningen när de konstruerar sina "nio kriterier" (för en utförlig diskussion av dessa, se nedan).

Lärartjänsteutredningens förslag, den sk LÄTU-reformen, är den viktiga förändringen av högskolan under senare år. Betänkandet kom redan 1980 (SOU 1980:3), och under åren fram till propositionen (1984/85:57) blev de föreslagna förändringarna av högskoleförordningen föremål för omfattande och ingående diskussioner i den akademiska världen, såväl officiellt och offentligt som man och kvinna emellan. Trots att den nya högskoleförordningen antogs av riksdagen redan 1985, året innan den aktuella tjänsten ledigförklarades, med ikraftträdande 1986-07-01 och gällande alla tillsättningar efter detta datum, blev de sakkunniga ledamöterna inte uppmärksammade på denna förändring av villkoren för tjänstetillsättningen. Skälet

till denna försummelse synes vara att varken övriga ledamöter av nämnden, inklusive dekanus, eller de tjänstemän vid förvaltningen som är knutna till nämnden var medvetna om dess existens eller dess betydelse. Först i juni 1987 blev de sakkunniga informerade om den nya högskoleförordningen och dess konsekvenser för det aktuella tillsättningsärendet, genom en erinran ingiven av undertecknad.

Jag uppfattar detta som en oerhört allvarlig försummelse av dekanus och ansvariga tjänstemän i förvaltningen, och till yttermera visso en försummelse som fått ödesdigra konsekvenser för mina möjligheter att få en rättvis bedömning i enlighet med gällande lag. Jag avser att utveckla detta resonemang vidare nedan, men låt mig något förtydliga mitt påstående redan här.

Det nya med den nya högskoleförordningen kan sammanfattningsvis sägas vara att större vikt ska läggas vid pedagogisk skicklighet, samt att också förmågan att informera om forskning ska utgöra en befodringsgrund. I sitt första utlåtande, baserat på fel HF, använde de sakkunniga en uppräknig av befodringsgrunderna som klart underbetonade den pedagogiska aspekten, liksom aspekten ledning och planering av forskning. Informationsaspekten berördes självfallet inte alls. Man konstaterar att jag är stark på dessa punkter, men man tillmäter dem ringa betydelse. I ett tillägg till utlåtandet fyra månader senare, som föranleddes av mitt påpekande att fel förordning använts, lyckas man resonera sig förbi de förändringar i värderingen av de sökande som den ändrade högskoleförordningen rimligtvis borde ge upphov till, för att i slutändan komma fram till exakt samma rangordning som tidigare.

Det är enligt min uppfattning uppenbart att man låst sig vid den första läsningen av de sökandes arbeten och värderingen av dem, och att inga argument eller invändningar i världen kan rubba den inställning de bundit sig vid.

d) Instruktion till de sakkunniga

Som framgått av resonemanget under punkten c) ovan har tjänsteförslagsnämnden försummat att instruera de sakkunniga ledamöterna om reglerna för tillsättning av professorstjänst i Sverige. Försummelsen inskränker sig emellertid inte till att låta de sakkunniga arbeta utifrån fel högskoleförordning. Efter att detta misstag påpekats av mig i min erinran, och efter att de sakkunniga själva funnit det oansvarigt att gå till beslut utan att beakta förändringarna i regelsystemet, skickas ett brev till de sakkunniga från kansliet för samhällsvetenskaplig utbildning och forskning, Kansli S (se Bilaga 1) som inleds med orden "Vi är alla uppriktigt ledsna för det merarbete ni åsamkas på grund av vår nya högskoleförordning och avsaknaden av övergångsbestämmelser".

De sakkunnigas merarbete har naturligtvis inte sin grund i den nya högskoleförordningen, inte heller i avsaknaden av övergångsbestämmelser. Det har sin grund i den nonchalans med vilken den nya högskoleförordningen mottagits och behandlats av Kansli S. I samband med att en kommande lagändring blir känd, och särskilt efter att den antagits av riksdagen och man inväntar ikraftträdandet, bör man i pågående ärenden beakta de förändringar av rättstillämpningen som lagen föranstaltar. På ett tidigt stadium bör man sätta sig in i de nya reglerna, och man bör lägga särskild vikt vid de övergångsbestämmelser som gäller. Det är uppenbart att så inte skett i det här fallet; Kansli S har inte på något sätt visat att de haft någon kännedom om den nya högskoleförordningens konsekvenser för tillsättningen av professorstjänster.

Att man inför de sakkunniga väljer att lägga skulden på den nya förordningen i stället för att öppet medge den egna försummelsen är väl kanske inte ägnat att förvåna. Desto mer anmärkningsvärt är det emellertid att man, sedan denna centrala aspekt av hela ärendet blev känd, söker vilsledda de sakkunniga genom desinformation i syfte

att minimera betydelsen av den nya förordningen och dess betydelse för det aktuella tillsättningsärendet. I det ovan refererade brevets andra stycke sägs att "Skillnaden mellan de båda högskoleförordningarna är liten vad gäller tillsättning av professor". Citatet förmedlar intrycket att man gjort en analys av skillnaden mellan förordningarna, och att därefter beteckna skillnaden som liten blir i sammanhanget detsamma som att säga att den är oviktig för det aktuella ärendet.

Är detta en verklig, allvarligt menad tolkning av 80-talets mest omfattande högskolereform? Eller är det ett sätt att minimera de sakkunnigas "merarbete", för att inför dem kompensera för försumligheten att inte från början ha tagit hänsyn till regelförändringen?

Det mest anmärkningsvärda försöket att styra de sakkunniga genom desinformation kommer i den mening i brevet som också, följdriktigt, citeras av de sakkunniga i deras tredje utlåtande: "Får jag be er notera att det fortfarande är vetenskaplig skicklighet som är den tyngst vägande befordringsgrunden när det gäller tillsättning av professorer. Detta har bekräftats av utbildningsdepartementet på en direkt förfrågan och detta har heller aldrig ifrågasatts. Vad diskussionen idag gäller är bedömningen av de pedagogiska meriterna." Jag fann detta så anmärkningsvärt att jag begärde att få, och fick, namnet på den person på departementet som brevet refererade till. I ett telefonsamtal med mig sade sig personen ifråga inte minnas något samtal med Kansli S i Lund, och hon påpekade dessutom att pedagogisk skicklighet redan 1977 var en av befordringsgrunderna. I den ovan refererade SOU 1973:54 sägs "utredningens förslag /vara/ att den pedagogiska skickligheten tilläggas större vikt än f.n. är fallet. Till professorstjänst skall endast den komma ifråga som har sådan vetenskaplig och pedagogisk skicklighet och sådan förmåga i övrigt som krävs för att tjänsten skall kunna skötas tillfredsställande". Av citatet framgår att

pedagogisk skicklighet inte bara är en befodringsgrund; det är också ett behörighetsgrundande kriterium. Jag ämnar återkomma till behörighetsaspekten i ett senare avsnitt.

Redan i 1977 års högskolereform var den syn på dessa frågor som Kansli S förespråkar föråldrad. Pedagogisk skicklighet är som befodringsgrund underordnad vetenskaplig skicklighet, men detta markeras endast genom att den vetenskapliga skickligheten nämns först i lagtexten. Särskild vikt ska fästas vid både vetenskaplig och pedagogisk skicklighet, vilket måste tolkas som att den pedagogiska skickligheten i den slutgiltiga sammanvägningen av befodringsgrunderna ska tillmätas avsevärd vikt. Jag anser att förhållandet mellan vetenskaplig skicklighet och pedagogisk skicklighet bör kunna operationaliseras som 2:1. I SOU 1980:3 s. 134 påpekas kravet på förmåga att planera och leda forskningsprojekt samt handleda och undervisa i forskarutbildningen. I prop. 1984/85:57 om ny arbets- och tjänsteorganisation för lärare i den statliga högskolan understryks de stora svårigheter som möter när man söker precisera begrepp som pedagogisk och vetenskaplig skicklighet och ställa dem i relation till kraven inom olika tjänstekategorier.

I UHÅs anvisningar till HF, "Normer för meritvärdering vid tillsättning av tjänster inom högskolan" (Reg.nr. 700-419-87), påpekas att befodringsgrunden pedagogisk skicklighet fått en vidare innebörd "så att det kommit att omfatta sådana komponenter som tidigare bedömdes utgöra en del av den vetenskapliga skickligheten". Här åsyftas de ändringar som genomförts i HF 19:31, andra stycket, avseende de pedagogiska kraven för tjänst som professor, vars innebörd var att förstärka betydelsen av den pedagogiska skickligheten genom formuleringen "Vid tillsättningen skall särskild vikt även fästas vid pedagogisk skicklighet...". I den gamla HF hette det att pedagogisk skicklighet ska ha visats genom "handledning av

forskare, vetenskaplig undervisning eller utarbetande av läromedel för sådan undervisning". I den nya skrivningen som antogs 1985 har denna definition utvecklats vidare, också det i uppenbart syfte att förstärka betydelsen av den pedagogiska meriteringen: "...som har visats genom handledning av forskarstuderande, ledning, utveckling och planering av forskarutbildning samt undervisning i sådan utbildning, genom ledning, utveckling och planering av grundläggande högskoleutbildning och undervisning i sådan utbildning samt genom utarbetande av läromedel för högskoleutbildning". I HF 19:30 har man dessutom angivit att såväl den vetenskapliga som den pedagogiska skickligheten ska vara av betydelse för tjänstens ämnesinnehåll.

Mot bakgrund av den faktiska förändring som den nya högskoleförordningen innebär för meritvärdering vid tillsättning av professorstjänst ter sig brevet från Kansli S till de sakkunniga som direkt vilseledande. Jag menar dessutom att det förmedlar en legitimering av de sakkunnigas tidigare, på felaktig grund baserade, utlåtande och rangordning av de sökande. Resultatet ser man i tillägget 1987-08-17 till sakkunnigutlåtandet, som inte innehåller den sammanvägning av de vetenskapliga och pedagogiska meriterna som lagändringen åsyftade.

Det faktum att de tre sakkunniga ledamöterna av tjänsteförslagsnämnden alla är utländska forskare, med ringa kunskaper om den svenska högskolan, medför extra stort ansvar för de svenska handläggarna. En genomgång av reglerna för professorstillsättning i de sakkunnigas hemländer är upplysande (se SOU 1973:54). I Danmark saknas helt behörighetsregler för professorstillsättningar, liksom uttryckliga regler om befodringsgrunder. "I hittillsvarande praxis har som befodringsgrund nära nog uteslutande gällt graden av vetenskaplig skicklighet." (s. 51-52) I Finland fanns det i 1972 års proposition ett förslag att bedömning av den pedagogiska kompe-

tensen beaktas i tillsättningsförbandet. I Norge är vetenskaplig skicklighet den huvudsakliga befordringsgrunden. "När de sakkunniga bedömer rangordningen mellan vetenskapligt kompetenta sökande, skall de emellertid också ta hänsyn till de sökandes pedagogiska förmåga, undervisningserfarenhet och annan kvalificerad verksamhet..." (s. 57). Behörighetsregler och befordringsgrunder skiljer sig med andra ord avsevärt mellan Sverige och våra nordiska grannländer. Det tycks mig i ljuset av dessa skillnader desto mer angeläget att till de sakkunniga ge korrekta informationer och instruktioner rörande reglerna för professorstillsättning i den svenska högskolan. I stället har man genom bristfälligt och delvis felaktigt information vilselett de sakkunniga och därmed försvårat, ja omöjliggjort för dem att göra en korrekt bedömning.

Frågan är om inte också de övriga ledamöterna i tjänsteförslagsnämnden missletts genom kansliets agerande. Inte heller bland dem tycks det ha funnits någon kunskap om de regler som gäller vid ärenden av denna typ, och som är resultatet av utredningar och diskussioner under de senaste 15 åren. Ansvaret för denna försummelse får enligt mitt förmenande läggas på nämndens ordförande, samhällsvetenskapliga fakultetens dekanus, som får sägas ha det yttersta ansvaret för att gällande högskoleförordning tillämpas, och tillämpas korrekt.

SAMMANFATTNINGSVIS vill jag hävda, dels att de sakkunnigas rangordning av de sökande bygger på felaktig information rörande reglerna för tillsättning av tjänst som professor inom den svenska högskolan, och därmed inte kan accepteras; dels att tjänsteförslagsnämnden, genom sin egen okunskap och genom det dubiösa agerandet från den samhällsvetenskapliga fakultetens kansli, varit oförmögen att fatta ett beslut grundat på gällande regler, och att man därvid grovt åsidosatt sina skyldigheter som statligt beslutsorgan.

e) Rättssäkerhet i första beslutsinstans
I betänkandet "Professorstillsättning" (SOU 1973:54) heter det att utredningens uppfattning om förbandet vid professorstillsättning går ut på att "snabbt – men med tillgodoseende av kraven på offentlighet och rättssäkerhet – få den aktuella tjänsten tillsatt med en person som kan väntas sköta den väl och därtill bäst bland de sökande" (s. 9).

Enligt FRU, Förvaltningsrättsutredningen (SOU 1981:46) består det administrativa rättsskyddet av summan av faktorer med syfte att förebygga felaktiga beslut och faktorer med syfte att reparera fel som har uppkommit. Förebyggande åtgärder riktas som regel mot första instans i beslutshierarkin, och reparationsfunktionen inriktar sig på möjligheterna att överklaga ett beslut till en högre instans och där få ändring. FRU understryker att den viktigaste faktorn i det administrativa rättsskyddet är att få sakligt riktiga beslut i första instans (s. 68ff).

Att handläggningen av det aktuella ärendet inte tillgodosett kravet på rättssäkerhet anser jag mig ha visat ovan. Men inte heller kravet på offentlighet har tillgodosetts under ärendets gång. Jag vill i sammanhanget hänvisa till ledamoten av tjänsteförslagsnämnden Svante Körners protokollsanteckning till tjänsteförslagsnämndens sammanträde 1987-09-21 (se Bilaga 2). Efter en erinran från sökande Balvig när det första sakkunnigutlåtandet offentliggjorts, som väckte frågan om det bedömningskriterium som placerade sökande Hydén före Balvig, bordlades ärendet. De följande utlåtandena från de sakkunniga skickades in osignerade, för att på så sätt kringgå offentlighetskravet och omöjliggöra fler anmärkningar mot beslutsunderlaget.

Efter den första bordläggningen ingav jag och två medsökande var för sig erinringar mot allvarliga felaktigheter i det första sakkunnigutlåtandet; själv påpekade jag bl a att man använt fel högskoleförordning som rättslig grund för beslut. Som tidigare nämnts resulterade

detta mitt påpekande i ytterligare en bordläggning. Mina övriga anmärkningar, samt även de från mina medsökande, beaktades emellertid inte. Det tredje och sista utlåtandet från de sakkunniga, som diskuterade den pedagogiska meriteringen mot bakgrund av den nya HF, innehöll flera felaktiga uppgifter som lätt kunnat kontrolleras och vederläggas genom kunskaper om forskarutbildningen vid Lunds universitets olika institutioner. Eftersom varken nämnden eller kanslipersonalen kontrollerade dessa uppgifter blev det de sökandes ansvar att göra det. Detta var emellertid omöjligt på grund av det system som infördes, förmodligen av nämndens ordförande (se Bilaga 2, punkt 2) och som innebar att det osignerade utlåtandet trots att det diariefördes inte behandlades som en offentlig handling och därmed inte gjordes tillgängligt för de sökande.

Man har från nämndens sida genom att öppet nonchalera anmärkningar mot beslutsunderlaget, och till yttermera visso försvårat eller omöjliggjort för de sökande att framföra sådana anmärkningar, frånhänt sig möjligheten att få fram ett korrekt underlag för beslut, och alltså satt en viktig del av det administrativa rättsskyddet ur spel.

f) Konklusion

I handläggningen av det aktuella tillsättningsärendet har fel lagts vid fel, och felen är av så allvarlig karaktär att det enligt min uppfattning inte finns någon rättssäkerhet i processen och ingen rättvisa i det slutgiltiga beslutet.

I det ovan, i samband med den stora tidsåtgången, citerade betänkandet rörande professorstillsättning (SOU 1973:54) heter det att "det /är/ angeläget att systemet är så uppbyggt, att de komplicerade ärendena blir ordentligt utredda och tillåts ta den tid de kräver. Rättssäkerheten måste obetingat tillgodoses. Professorstjänster bör lika väl som andra offentliga tjänster tillsättas efter normer som väcker förtroende".

Jag kommer nedan att visa att behö-

righetskraven när det gäller sökande Balvig och Hydén inte är uppfyllda. Det är sålunda min uppfattning att jag är den ende av de rangordnade sökande som är behörig att inneha tjänsten. Skulle detta synsätt inte omfattas av besvärmyndigheten torde den enda rimliga lösningen på den uppkomna situationen vara att en särskild sakkunnig utses av regeringen att avgöra ärendet slutgiltigt.

Sakkunnigas utlåtande

Jag kommer i detta avsnitt att visa att de sakkunniga i sina utlåtande dels gjort en grovt missvisande redovisning av mina egna vetenskapliga meriter så som de kommer till uttryck i de till min ansökan bifogade skrifterna, dels gjort en bedömning av de sökandes pedagogiska meriter som inte svarar mot de krav den nya högskoleförordningen ställer i ett ärende av denna typ, samt dels i sin rangordning av de sökande byggt på en uppdelning i kriterier som helt saknar grund i gällande regler och principer för meritvärdering.

a) Behörighetsregler: Pedagogisk skicklighet

För professorstjänst i allmänhet fanns före 1977 inga behörighetsregler. I den utredning inom utbildningsdepartementet (SOU 1973:54) som låg till grund för införandet av behörighetsregeln till professorstjänst anfördes följande: "Det förtjänar att understrykas, att behörighetsregeln – liksom andra regler i utredningens förslag – är utformad så att den ställer den enskilda tjänsten och vad som fordras för att sköta denna i centrum. Som en nyhet kan möjligen betraktas, att regeln framhäver kravet på en grundläggande *pedagogisk* förmåga och därmed gör det möjligt att en sökande förklaras inkompetent enbart på den grund att han saknar tillräcklig pedagogisk skicklighet för tjänsten" (s. 67).

Eftersom det generella behörighetskravet på "vetenskaplig och pedagogisk skicklighet och den förmåga i övrigt som behövs för att fullgöra tjänsten väl" (HF 19:21) kvarstår oförändrad efter LÄTU-reformen, får vi gå tillbaka till de ursprungliga förarbetena, betänkan-det "Professorstillsättning" (SOU 1973:54), för att utreda vad behörighetsreglerna betyder och hur de ska tillämpas vid tillsättning av professors-tjänst.

I utarbetandet av behörighetsregeln föreslog utredningen ursprungligen att ordvalet skulle vara "...att fullgöra tjänsten *nöjaktigt*" (min kursivering). "Nöjaktigt" ansågs emellertid av flera remissinstanser vara ett väl lågt standardkrav, och det föreslogs utbytt mot "tillfredsställande". Utredningen instämde i att kravet i behörighetsregeln inte får vara för lågt, och beträffande valet av ordet "tillfredsställande" sade man: "Vid bedömning av vad som kan anses tillfredsställande får man uppenbarligen i stor utsträckning gå efter jämförelser med vad som hittills i liknande fall brukat fordras vid svenska och likvärdiga utländska lärosäten". Det slutgiltiga ordvalet i HF 1977 blev som ovan framgått starkare än både "nöjaktigt" och "tillfredsställande", nämligen "...att fullgöra tjänsten *väl*" (min kursivering).

Den tjänst vi här diskuterar är tjänsten som ordinarie professor i rättssociologi, med placering vid Rättssociologiska institutionen inom den samhällsvetenskapliga fakulteten, och med ansvar för såväl full grundutbildning som forskarutbildning som leder till en filosofie doktorsexamen i rättssociologi. Vilka är då de krav som måste ställas på innehavaren av den aktuella professuren, för att tjänsten ska fullgöras väl? Professors åligganden är utförligt reglerade och därmed väl kända. Som det påpekas i utredningen "så åligger det exempelvis professor särskilt att idka forskning, ombesörja undervisning och förrätta examination, handleda studerande som deltar i forskarutbildning, förestå insti-

tution och utarbeta lämpliga läroböcker mm – allt såvitt gäller ämne inom hans ansvarsområde" (SOU 1973:54 s. 71). Det är alltså dessa uppgifter som innehavaren av professur ska vara väl lämpad att utföra. I det aktuella fallet torde kraven som ska ställas på de sökande bli dels vetenskaplig skicklighet inom i första hand ämnet rättssociologi, i andra hand allmän sociologi och närliggande samhällsvetenskapliga ämnen, dels pedagogisk skicklighet visad genom uppbyggnad och aktivt deltagande i grundutbildning i rättssociologi, sociologi och närliggande samhällsvetenskapliga ämnen, handledning av forskarstuderande i rättssociologi, sociologi och närliggande samhällsvetenskapliga ämnen samt utveckling av och deltagande i forskarutbildning inom i första hand rättssociologi. Vad som i övrigt behövs för att väl fullgöra professorstjänsten i rättssociologi kan diskuteras, men förslagsvis är mångårig verksamhet vid rättssociologisk institution som universitetslektor, docent, studierektor och prefekt en icke oväsentlig merit i sammanhanget, liksom att vara grundare och redaktör för Nordens första och hittills enda vetenskapliga tidskrift för rättssociologi.

I UHÄs anvisningar till HF rörande meritvärdering (Reg.nr. 700-419-87) förklaras att "föreskrifterna om viss behörighet tjänar som ett första urvalsinstument i tillsättningsproceduren. Den som inte uppfyller behörighetsvillkoren skall inte beaktas i den fortsatta handläggningen av tillsättningsärendet".

Det står enligt min uppfattning helt klart att behörighetsvillkoren i fråga om pedagogisk meritering och skicklighet för den aktuella professuren i rättssociologi inte uppfylls av vare sig sökande Hydén, som är föreslagen för tjänsten, eller sökande Balvig, som rangordnats på andra plats.

Hydén har ingen pedagogisk erfarenhet, och således ingen skicklighet, som handledare eller som lärare inom forskarutbildning i ämnet rättssociologi, eller för den delen i något ämne. På ett

påtagligt vilseledande sätt anger han i sin ansökan att han "deltagit i forskarutbildningen såväl på Rättssociologiska som på Juridiska institutionen vid Lunds universitet genom att hålla doktorandseminarier respektive deltagit i doktorandutbildningen... Jag har även informellt deltagit i handledningen av doktorander såväl på Rättssociologiska som på Juridiska institutionen i Lund" (se Hydéns ansökan, bil. 2 s. 2). Också i sin erinran, inkommen till Lunds universitet 1987-06-16 hävdar Hydén sina pedagogiska meriter: "Därutöver har jag deltagit i forskarutbildning med rättssociologiska inslag på allehanda institutioner runt om i Norden. Jag har också – vilket framgår av de sakkunnigas utlåtande – byggt upp forskarutbildningen på institutionen för handelsrätt i samband med att denna institution på samhällsvetenskapliga fakulteten för några år sedan fick rätt att bedriva forskarutbildning. Jag handleder inom ramen för ett av Riksbankens Jubileumsfond finansierat projekt två doktorander i rättssociologi (ehuru inte inskrivna vid rättssociologiska institutionen i Lund). Jag har under årens lopp under hand varit delaktig i handledning av ett flertal av de doktorander som är inskrivna vid och i vissa fall disputerat vid rättssociologiska institutionen" (s. 3f)

I sakkunnigas första utlåtande diskuteras inte om Hydén är behörig till tjänsten. Däremot diskuteras de sakkunnigas befordringsgrunden i HF 19:31 punkt 1 om pedagogisk skicklighet. På sidorna 32 och 33 i sitt utlåtande återger de sakkunniga vad Hydén upplyst dem om och refererar till hans egen skrivning. Det enda de sakkunniga värderar utöver Hydéns egna påståenden är två juridiska läroböcker och utbildningsmaterial för en televiserad juridikkurs i arbetsrätt. Om läroböckerna säger de sakkunniga: "Vi vill fremheve de nevnte læremidler som meget velskrevne og egnet for undervisningsformål." I tilläget till sakkunnigutlåtandet 1987-08-17 sägs att "Den nye forordnings §21 om behørighet tilsvare den gamle forord-

nings §5. Vi kan ikke se at endringene her har betydning for vårt arbeid" (s. 1).

När det gäller behörighetskravet på pedagogisk skicklighet inskränker sig således de sakkunnigas behandling av sökande Hydén till ett referat av hans egna påståenden samt ett omdöme om hans juridiska läroböcker.

I ett försök att kontrollera de uppgifter som Hydén lämnat och som alltså ligger till grund för de sakkunnigas bedömning att han har den pedagogiska skicklighet som fordras för att fullgöra tjänsten väl har jag samlat in material om hans aktiviteter på de tre institutioner som Hydén själv anger, Rättssociologiska institutionen, Juridiska institutionen samt Institutionen för Handelsrätt, samtliga i Lund. Jag ska i detalj redovisa mina fynd nedan, men låt mig redan här avslöja att genomgången givit vid handen att Hydén vid ansökningstidens utgång inte var och aldrig varit handledare för doktorander, inte i något ämne. Utöver denna stora brist kommer att han aldrig självständigt utvecklat eller lett någon kurs på forskarutbildningsnivå, vare sig vid Rättssociologiska eller vid Juridiska institutionen. Det finns inte heller något som tyder på att man vid ansökningstidens utgång kommit igång med någon forskarutbildning vid handelsrättsinstitutionen.

De sakkunniga säger i sitt tilläggsutlåtande 1987-08-17 att Hydén "byggt opp en serie forskerseminarer i samband med forskerutdannelsen vid Institutt for handelsrett" (s. 6), som en bekräftelse på Hydéns pedagogiska skicklighet. I det första utlåtandet 1987-04-30 anges en liknande uppgift som en bekräftelse av Hydéns vetenskapliga skicklighet visad genom planering och ledning av forskning: "Håkan Hydén meddeler i bilag 2 til sin søknad at han har vært med på å bygge opp en serie forskningsseminarer 1985/86 i samband med at Institutionen for handelsrett nylig har fått forskningsutdanning" (s. 31). Om vi bortser från att de sakkunniga tydligen haft svårt att skilja mellan 'utveckling och planering av forskarutbild-

ning' och 'planering och ledning av forskning', så är det intressant att notera hur Hydéns påstådda delaktighet i handelsrättsinstitutionens forskarutbildning växer i legitimitet.

I sin ansökan konstaterar Hydén att Institutionen för handelsrätt fått forskarutbildning. Han meddelar därefter att han "varit med om" att bygga upp en serie forskarseminarier hösten 1985 och våren 1986. I det första sakkunnigutlåtandet blir det så att det senare händer "i samband" med det förra. I sin erinran citerar Hydén de sakkunniga när det gäller sambandet, och vidgar i processen sitt eget ansvar för forskarseminariernas tillblivelse: "Jag har också – vilket framgår av de sakkunnigas utlåtande – byggt upp forskarutbildningen på institutionen för handelsrätt i samband med att denna institution på samhällsvetenskapliga fakulteten för några år sedan fick rätt att bedriva forskarutbildning". Det är denna skrivning som sedan ligger till grund för de sakkunnigas ovan citerade uppgift att Hydén svarat för en serie forskarseminarier på handelsrättsinstitutionen.

Forskarutbildningen vid *Institutionen för handelsrätt* kom igång 1984-07-01, och har som grund en inlämnad studieplan för Doktorsexamen och Licentiatexamen i Handelsrätt, 1985-02-28, på två och en halv sida (se Bilaga 3). Utbildningen består enligt denna studieplan av en grundkurs i handelsrättslig teori och teknik, 20 poäng, valfria specialkurser i anslutning till avhandlingsämnet och deltagande i seminarier (ev. vid annan institution), 40 poäng, samt avhandlingsarbete, 100 poäng. Vid ansökningstidens utgång fanns vid institutionen fyra doktorander, antagna 1984 och 1985, av vilka Göran Grosskopf var handledare för två, Boel Flodgren för en och Grosskopf och Flodgren tillsammans för en (källa: Forskarutbildningsregistret, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Kansli S). Viktigare i detta sammanhang är att ingen av de registrerade doktoranderna vid ansökningstidens utgång tagit några poäng (enligt institu-

tionens eget examinationsregister). Enligt Forskarutbildningsregistret hade 1986-06-30 endast en av de fyra tillräknat sig en eller flera terminer som aktiv doktorand. Denne var en av Grosskopfs doktorander, som arbetar på en avhandling i skatterätt. Inte ens denne student hade efter 3,5 terminers aktivt doktorerande några poäng registrerade.

Det finns inget material arkiverat som visar att forskarkurser givits, inte heller någon lista över seminarier som hållits. Att seminarier med inbjudna föreläsare hållits kan flera minnas, men inte när eller med vem. Från Rättssociologiska institutionen har Per Stjernquist varit inbjuden en gång; detta seminarium leddes av Boel Flodgren. På direkt förfrågan från Rättssociologiska institutionen svarar Hydén att det inte finns någon förteckning över hållna seminarier.

Detta är bakgrunden till påståendet om Hydéns uppbyggnad av forskarutbildningen på Institutionen för Handelsrätt: ett antal seminarier med inbjudna talare för att välkomna institutionen in i forskarsamhället.

En genomgång av kallelser till forskarkurser och doktorandseminarier vid *Rättssociologiska institutionen* från 1979 till dags dato visar att Håkan Hydén aldrig undervisat på forskarutbildningsnivå. Hydén höll ett föredrag på ett seminarium lett av tf professor Hans Klette i februari 1985. Han avbröt emellertid seminariet och lämnade lokalen före utsatt tid, och gjorde det därigenom omöjligt för de församlade forskarna och doktoranderna att diskutera hans forskning. Han har också vid några enstaka tillfällen närvarit vid öppna seminarier och avhandlingsseminarier. Att beskriva detta som att han "deltagit i forskarutbildningen" på Rättssociologiska institutionen "genom att hålla doktorandseminarier respektive deltagit i doktorandutbildningen" är grovt vilseledande.

När det gäller Hydéns aktiviteter vid *Juridiska institutionen*, visar en genomgång av Juridiska fakultetsnämndens

protokoll från 1979 att Hydén vid ett tillfälle delade ansvar för en serie doktorandseminarier med professor Anna Christensen och tf professor Boel Flodgren (ärende nr 157, Juridiska fakultetsnämndens protokoll 1982-10-06). Hydén var vid detta tillfälle universitetslektor vid Institutionen för handelsrätt. 12 elever tenderade den aktuella kursen; i samtliga fall var examinatorn Boel Flodgren. Det finns inga belägg för att Hydén, ensam eller tillsammans med andra, förutom vid detta tillfälle varit delaktig i Juridiska institutionens forskarutbildning. Även här anser jag att Hydéns ordval "deltagit" är vilseledande, och det maskerar en brist på den pedagogiska erfarenhet, och därmed självklart brist på skicklighet, som är nödvändig för att fullgöra tjänsten som professor i rättssociologi väl.

Doktorandseminarier på rättsvetenskapliga institutioner och på rättssociologiska institutionen i Oslo har också åberopats som underlag för bedömningen av Hydéns pedagogiska meritering, och återges av de sakkunniga som underlag för befodringsgrund i detta hänseende. Jag vill emellertid hävda att verksamhet som gästföreläsare eller presentation av egna forskningsresultat inte kan beskrivas som aktiv ledning av forskarutbildning, utan att den i stället faller in under den punkt i HF som talar om betydelsen av information om och förmedling av forskning.

Sådan verksamhet, att åka runt och tala om sin forskning, ser jag som ett självklart inslag i forskningen, och jag har själv i min meritförteckning angivit 41 tillfällen under 14 år då jag delat mina forskningsresultat och -problem med andra forskare, eller på annat sätt offentligt redovisat min forskning. Dessa 41 betraktar jag som de viktigaste; om jag till dessa skulle lägga vart och ett av de tillfällen då jag hållit ett föredrag eller presenterat ett paper på olika forskningsinstitutioner världen runt, från Berkeley 1973/74 till Oxford 1980-85 och däremellan en rad institutioner i Sverige och utomlands, skulle antalet

mångfaldigas och plötsligt skulle jag medverka i forskarutbildningen för hundratals individer över hela världen (tänk bara på de närvarande vid ett typiskt Law&Society Annual Meeting!). Sådant är nonsens. För övrigt förefaller mig Hydéns verksamhet i detta avseende ganska blygsamt, men han har sannolikt besökt de institutioner där sakkunniga är verksamma. Det har tyvärr inte jag...

Handledning av doktorander får sägas vara en av de viktigaste uppgifterna för en professor i Sverige, och belagd erfarenhet och skicklighet i detta avseende betraktas följdriktigt som ett behörighetskrav vid tillsättning av tjänst som professor. Beträffande Hydéns meritering som handledare säger han i sin ansökan: "Jag har även informellt deltagit i handledningen av doktorander såväl på rättssociologiska som på juridiska institutionen i Lund samt handlett personer för examensarbete på juristlinjen, linjen för offentlig förvaltning och internationella ekonomlinjen." I de sakkunnigas första utlåtande 1987-04-30 heter det sålunda att Hydén "deltatt i forskningsutdanningen... har holdt doktorandseminarier... samt å ha deltagit mer informellt i veiledningen av doktorander ved flere universitetsinstitutter og linjer". Detta upprepas i det tredje utlåtandet 1987-08-17. I sin erinran 1987-06-16 påstår Hydén på sidan 4 att han "handleder inom ramen for ett av Riksbankens Jubileumsfond finansieret projekt två doktorander i rättssociologi (ehuru inte inskrivna vid rättssociologiska institutionen i Lund). Jag har under årens lopp under hand varit delaktig i handledning av ett flertal av de doktorander som är inskrivna vid och i vissa fall disputerat vid rättssociologiska institutionen."

Handledning av doktorander har inom den svenska högskolan en mycket specifik betydelse. Det är ett formellt åtagande när man accepterar att bli handledare för en doktorand, och ett åtagande som innebär ett betydande ansvar. Som bekant avsätts också ett

visst bestämt antal undervisningstimmar av tjänstgöringsskyldigheten för varje heltidsdoktorand som en lärare handleder.Handledning innebär att man tar det grundläggande ansvaret för en doktorand från det han/hon antas som doktorand och fram till disputationen. Häre ligger, förutom det rent vetenskapspedagogiska, ett svårt och ofta betungande inslag av terapeutisk verksamhet, vilket bl a letta till att speciella kurser och diskussionsseminarier anordnats av universitetet för just handledare. Inte minst ingår ansvaret att informera en förhoppningsfull kandidat till doktorsgraden att han/hon kanske inte klarar av det, att han/hon kanske ska prova på en annan karriär, och början av att ta emot de smärtsamma reaktioner som ett sådant besked ofta ger upphov till. Det torde inte råda några tvivel om att uttrycket "handledning av doktorander" som det anges i HF19:31:2 åsyftar just denna form av handledning med allt vad det innebär.

Jag har själv lång och ingående erfarenhet av sådan handledning. Redan när jag tjänstgjorde vid New York University var jag handledare för sex doktorander och sedan jag kom till Sverige har jag rekryterat ett stort antal studenter på grundutbildningsnivå och fått igång dem i forskarutbildningen, med mig som handledare. Som docent har jag formellt ansvar för sex doktorander som en del av min tjänstgöringsskyldighet, men jag har ansett det omöjligt att lämna andra som begärt mig som handledare i sticket. Det är lätt att kontrollera hur många doktorander jag handleder, hur många och vilka forskarkurser de tagit, vilka kurser jag själv utvecklat, vilka jag varit examinator för, etc. Efter professor Stjernquists pensionering sjönk antalet vid institutionen inskrivna doktorander under några år till 5-6 heltidsdoktorander. Under 80-talet har jag genom en kraftig satsning, bl a med en helt ny plan för forskarutbildningen, en aktiv rekryteringspolitik och olika insatser i syfte att skapa en rimlig försörjningssituation för doktoranderna, byggt

upp en stark och aktiv doktorandgrupp vid Rättssociologiska institutionen.

Håkan Hydén har aldrig varit handledare för doktorander, inte på någon institution. Med tanke på det specifika innehållet i denna uppgift vill jag ifrågasätta lämpligheten i att i detta sammanhang svänga sig med begrepp som "informell handledare" och "handledning under hand". Jag skulle tro att alla forskare vid olika tillfällen under sin akademiska verksamhet ombeds läsa andra forskares arbeten och kommentera dem. Det kan till och med få en ganska stor omfattning och innefatta allt från utkast till avhandlingskapitel och annorstädes refuserade avhandlingar till redan disputerade kollegers arbeten. Detta är inte handledning, utan bara en del av alla de inslag i forskargärningen som inte specificeras någonstans, något som görs frivilligt men som av alla ändå ses som självklar plikt. Att sätta likhetstecken mellan denna form av kollegial solidaritet och hjälpsamhet och handledning av doktorander är att avslöja stor okunnighet om vad handledning av doktorander faktiskt innebär.

När det gäller de två doktorander som Hydén "handleder" inom ramen för sitt forskningsprojekt vill jag göra följande kommentar. Ulf Stridbeck och Karsten Åström, de två doktoranderna, är inte Hydéns doktorander, inte heller är de doktorander i rättssociologi. Stridbeck är sedan 1981 antagen som doktorand vid Juridiska institutionen i Lund med professor Kjell-Åke Modéer som handledare. Åström är antagen som doktorand vid Kriminologiska institutionen i Stockholm, med professor Knut Sveri som handledare. Det aktuella projektet avslutades i maj detta år, och enligt handläggaren vid Riksbankens Jubileumsfond fanns i oktober 1987 ingen skriftlig avrapportering.

Åter ser vi prov på vilseledande ordval. En projektledare med ansvar för att forskningsplanen uppfylls och att forskningsassistenterna sköter sina uppgifter är inte automatiskt lika med en handledare som ska lotsa sina doktorander

fram till en examen. Just detta, att doktorandernas vetenskapliga arbeten ska läggas fram för ett vetenskapligt kollegium innebär en offentlighet och allmän standard som gör handledarskapet till en mycket ansvarsfull syssla, en syssla som är förknippad med skyldigheten att framföra inte bara positiva, men ibland också negativa, synpunkter och bedömningar.

Tydligen har de sakkunniga missförstått Hydéns uppgift om handledning för examensarbete inom olika utbildningslinjer. Det rör sig här om uppsatsarbete på grundutbildningsnivå och denna form av handledning är knappast meriterande för pedagogisk skicklighet i forskarutbildning. Därmed är de sakkunnigas utsaga "uformellt veiledet doktorander ved flere universitetsinstitutter og linjer" (s. 6, min kursivering) felaktig.

Därmed återstår *läromedelsproduktion* och Hydéns eventuella skicklighet därvidlag. Detta kriterium kan dock inte ensam ge behörighet till den aktuella tjänsten enligt det pedagogiska kriteriet. I samband med inrättandet av behörighetsregler för professorstjänst sades det att "Det förtjänar understrykas, att behörighetsregeln – liksom andra regler i utredningens förslag – är utformad så att den ställer den enskilda tjänsten och vad som fordras för att sköta denna i centrum" (SOU 1973:54 s. 67). Som framgått ovan har de sakkunniga när det gäller Hydéns insatser i avseende på läromedelsproduktion redovisat två juridiska läroböcker, en introduktionsbok i elementär juridik och en grundbok i arbetsrätt, samt utbildningsmaterial för en televiserad juridikkurs i arbetsrätt. Det senare torde lämpligen klassificeras som folkbildning. Ingenting av dessa kan sägas ha något meritvärde när det gäller den aktuella tjänsten som professor i rättssociologi. Det rättsvetenskapliga paradigmet som ligger till grund för läromedel inom juridikämnet används inte sällan som kontrapunkt för att visa och definiera rättssociologisk och samhällsvetenskaplig kunskap. Detta borde

vara väl känt av de sakkunniga; det förekommer ofta i första kapitlet i rättssociologiska introduktionsböcker (se t ex Aubert, "Rättssociologi" eller Stjernquist/Widerberg, "Rätten i samhällsbygget").

När det gäller *Flemming Balvigs* pedagogiska skicklighet berörs inte detta i sakkunnigutlåtandet annat än i anslutning till diskussionen om befodringsgrund (liksom för Hydén och övriga sökande diskuteras aldrig behörighetsreglerna). Där heter det att "Balvig opplyser at han jævnlig har vært utpekt som veileder for yngre forskere. Av de innsendte papirer fremgår det ikke at han har deltatt i ledelse, utvikling, planlegging eller undervisning i forskningsutdanning" (utlåtandet 1987-08-17, s.5). Man vet därmed inte om Balvig är formell handledare för doktorander, vilket ju i och för sig förefaller orimligt med tanke på att han själv inte doktorerat, eller om detta att ha "jævnligt været utpekt som veileder for yngre forskere" är liktydigt med Hydéns informella och underhands-"handledning". Man vet inte om det rör sig om uppsatsarbete på grundutbildningsnivå eller handledarskap enligt de normer som gäller inom den svenska högskolan.

Det finns med andra ord ingenting redovisat i Balvigs redogörelse för vetenskaplig och pedagogisk verksamhet (1986-05-01) som stödjer tolkningen att han är behörig att inneha den aktuella tjänsten.

SAMMANFATTNINGSVIS kan jag konstatera att de sakkunniga, och därmed tjänsteförslagsnämnden, inte gjort någon prövning av behörighetsreglerna för professorstjänst. Jag vill här återigen citera utredningen om professorstillsättning (SOU 1973:54), där det uttryckligen sägs att "Som en nyhet kan möjligen betraktas, att regeln framhäver kravet på en grundläggande *pedagogisk* förmåga och därmed gör det möjligt att en sökande förklaras inkompetent enbart på den grund att han saknar tillräcklig pedagogisk skicklighet för tjäns-

ten" (s. 67). Detta är så mycket mer relevant i det aktuella fallet, då det rör sig om en riksprofessor med ansvar för den enda forskarutbildningen i rättssociologi i hela Norden. Att på denna tjänst tillsätta en person som helt saknar erfarenhet av såväl enskild handledning som ledning, planering och undervisning inom forskarutbildning är enligt min uppfattning helt otänkbart.

Som jag visat ovan är varken Håkan Hydén eller Flemming Balvig behörig till tjänsten som professor i rättssociologi, enligt behörighetskravet på pedagogisk meritering och skicklighet. Däremot framgår det av min egen redovisning i anslutning till ansökan och av nr 72 av mina inlämnade arbeten, "Doktorander under min handledning. Sammanställning av ett urval texter", att jag själv väl uppfyller behörighetskravet. Sammanställningen av mina doktoranders arbeten erbjuder dessutom de sakkunniga en möjlighet till bedömning av min pedagogiska skicklighet som de dock valt att inte tillvarata. I stället säger de att deras enda underlag för en sådan bedömning är de sökandes inlämnade läroböcker.

b) Behörighetsregler: Vetenskaplig skicklighet

Vetenskaplig skicklighet som behörighetskrav diskuteras i de sakkunnigas första utlåtande endast genom ett påpekande i deras värdering av förutsättningarna för professorskompetens i rättssociologi, där det sägs att "de sakkundige lagt till grund att en dokumentert behärskelse av allmän sociologisk teori och sociologiska metoder är en förutsättning för professorskompetens i rättssociologi" (s. 50). Om de med detta menar att dokumenterat behärskande av allmän sociologisk teori och metod är ett behörighetskriterium – och det förefaller mig vara den enda rimliga tolkningen – så är sökande Hydén inte heller enligt det vetenskapliga kriteriet behörig till tjänsten.

Hydén's empiriska arbete, och där-

med hans metod, finns huvudsakligen beskriven i ett appendix i boken "Arbetslivets reglering". Det gäller en fältundersökning av Svenska Fabriksarbetarförbundets avd. 12 i Kristianstad. En av huvudmetoderna som därvid användes var en enquêteundersökning av 1.600 yrkesverksamma medlemmar i avdelningen. Han fick in 135 svar (s. 269), dvs 8,4% av de tillfrågade svarade. Ett sådant resultat gör vanligtvis att en sociolog omvärderar sin metodologiska arsenal. Hydén påpekar att "statistiskt säkerställda resultat inte kan redovisas", vad nu detta kan betyda. Därpå redovisar han resultaten av de 135 svaren. Även intervjutekniken i denna undersökning har kritiserats (se Lag&Avtal 1986:2 s. 34, "Debatterande om arbetsrättens regelsystem") på ett sätt som visar att han inte behärskar ens grunderna i denna teknik.

De tre artiklar av Hydén som de sakkunniga behandlar under rubriken "Metodarbeider" (s. 28) är (1) ett debattinlägg under rubriken "Inpasset" i "Tidskrift för rättssociologi" om styrning av forskning och dess möjliga konsekvenser för forskarsamhället, (2) ett inlägg under samma rubrik i ett senare nummer av samma tidskrift som diskuterar förståelsemodeller (hermeneutik/fenomenologi) kontra förklaringsmodeller (kausalanalys), samt (3) ett tresidigt svar på en kritisk replik av Tore Nilstun och Göran Hermerén till inlägget under (2) ovan. Detta är i sanning ett fattigdomsbevis när det gäller att demonstrera insikt om och behärskande av sociologisk metod.

Jag kan inte se att det av de sakkunniga formulerade behörighetskravet är uppfyllt med dessa två exempel. I det första fallet, undersökningen av Fabriks avdelning 12, är Hydén's arbete behäftat med en rad grova metodologiska missgrepp, och i det andra, kausaldebatten i "Tidskrift för rättssociologi", visar Hydén att han är helt ovetande om den debatt som förts inom främst europeisk sociologi under de senaste årtiondena om dessa frågor (den sk Positivismus-

streit), och den omfattande litteratur som finns på detta område, av vilken en stor del behandlar just den specifika frågan om förståelse kontra förklaring (ang mina egna insikter härvidlag, se publikation 27, "Sociologi och juridik" i mina insända skrifter). Dessutom är det gängse synsättet att dessa frågor faller under vetenskapsteori och -filosofi snarare än under sociologisk metod (Nilstun och Hermerén är som bekant filosofer).

Jag hävdar att Hydéns inlämnade arbeten inte demonstrerar kunskaper i allmän sociologisk teori och metod, och att han därmed inte kan anses uppfylla behörighetskravet på vetenskaplig skicklighet som är förknippat med den aktuella tjänsten.

c) Befordringsgrunder: Information om forskning och utvecklingsarbete

Det känns lite besynnerligt att gå över till att diskutera de sakkunnigas tillämpning av befordringsgrunderna för tillsättning av den aktuella tjänsten, med tanke på att befordringsgrunderna är ett urvalsinstrument att användas i en jämförelse mellan behöriga sökande, och efter det att jag ovan slagit fast att varken Håkan Hydén eller Flemming Balvig är behöriga till tjänsten. Skälet till att jag ändå anser mig vara tvungen att göra en genomgång av befordringsgrunderna, är att jag vill visa att även om man, som de sakkunniga, önskar överse med att dessa båda sökande inte uppfyller de grundläggande kraven på behörighet, innebär en korrekt tillämpning av befordringsgrunderna att jag ändå är den av de sökande som är bäst lämpad att inneha tjänsten.

Befordringsgrunderna finns angivna i högskoleförordningen. I 1977 års förordning, den som användes av de sakkunniga för deras huvudutlåtande, heter det i 19 kap 13§ att allmän befordringsgrund är "graden av sådan vetenskaplig, pedagogisk eller annan skicklighet som är av betydelse för tjänstens ämnesinnehåll och beskaffenhet i övrigt". För pro-

fessorer ska enligt samma paragraf särskild vikt fästas "vid vetenskaplig skicklighet som har visats genom egen forskning samt genom planering och ledning av forskning samt även vid pedagogisk skicklighet som har visats genom handledning av forskare, vetenskaplig undervisning eller utarbetande av läromedel för sådan undervisning".

I den nya högskoleförordningen, som de sakkunniga tagit hänsyn till i sitt tillägg 1987-08-17 till utlåtandet, är den allmänna befordringsgrunden oförändrad med tillägget att vikt ska fästas även vid förmågan att informera om forskning och utvecklingsarbete, medan det om professorstjänst (31§) gjorts vissa betydelsefulla förtydligande rörande betydelsen av pedagogisk skicklighet som befordringsgrund:

Vid tillsättning av tjänst som professor skall särskild vikt fästas vid vetenskaplig skicklighet, som har visats genom egen forskning samt genom planering och ledning av forskning.

Vid tillsättningen skall särskild vikt även fästas vid pedagogisk skicklighet, som har visats genom handledning av forskarstuderande, ledning, utveckling och planering av forskarutbildning samt undervisning i sådan utbildning, genom ledning, utveckling och planering av grundläggande högskoleutbildning och undervisning i sådan utbildning samt genom utarbetande av läromedel för högskoleutbildning.

Jag ska inleda diskussionen om befordringsgrunderna med tillägget till de generella befordringsgrunderna i 19 kap 30§ att "vikt även skall fästas vid förmåga att informera om forskning och utvecklingsarbete". I "Normer för meritvärdering vid tillsättning av tjänster inom högskolan" från UHÄ, sägs att "Denna nya *meriteringsgrund*, som UHÄ välkomnar, ställer krav inte bara på *ämneskunnande* utan också på pedagogiska förutsättningar att genom olika

medier sprida kännedom om och levandegöra *detta kunnande* på ett förståeligt sätt, inte minst utanför högskolan" (s. 5, mina kursiveringar).

Denna meriteringsgrund kallas i de sakkunnigas tredje utlåtande 1987-08-17 för "informationsarbete" (s. 3), och ingår i deras nya kriterium 9, det pedagogiska skicklighetskriteriet.

De sakkunniga gör följande värdering av denna meriteringsgrund, eller "kriterium" som de benämner den: "Balvig, Hetzler, Hydén og Klette har dokumentert deltakelse i slikt informasjonsarbeid, Balvig ved avisartikler om retts- og kriminalpolitiske emner, Hetzler ved informerende avisartikler og tidsskriftarbeid, Hydén ved radio- og TV-utsendinger (om arbeidsrett, med tilhørende studiehefter), og Klette ved rådgivningsarbeid. /.../ Balvigs, Hetzlers og Hydéns erfaring går klarere i retning av spredning av kunnskap og levendegjøring av vitenskapelig stoff enn Klettes/Magnussons (Se "Normer for meritvurdering vid tillsætning av tjenester inom högskolan"), og mellom Balvig, Hetzler og Hydén finner vi ikke holdepunkter for kvalitative skiller" (s. 3).

Jag anser tvärtom att det finns påtagligt stora skillnader mellan vår meritering när det gäller "informationsarbete". I samma stycke som de sakkunniga citerar UHÄs uttryck "sprida kännedom om och levandegöra" för att avfärda Klettes och Magnussons "informationsarbete", lyckas de ändra "ämneskunnande" (se citatet ovan) till att det som ska spridas kännedom om och levandegöras är "vitenskapeligt stoff". Och det är uppenbart varför denna formulering äger rum; meriteringsgrunden, om tillämpad i enlighet med UHÄs anvisningar, skulle utesluta Hydéns TV-kurs i arbetsrätt av den enkla anledningen att det inte är ämneskunnande. Det är omöjligt att omvärdera och uppvärdera denna grundkurs i juridik till att bli spridning av kännedom och levandegörande av rättssociologiskt kunnande. Hydén har sålunda ingen

meritering på denna punkt. (För övrigt kan det diskuteras om det ens var "vitenskapeligt stoff" som förmedlades i kursen, eftersom det bara var en presentation och förklaring av rättsregler).

Vidare anser jag att det finns "holdepunkter for kvalitative skiller" när det gäller mina tidningsartiklar och mitt tidskriftsarbete. Det senare syftar på det faktum att jag 1983 grundade Nordens första och hittills enda vetenskapliga tidskrift för rättssociologi, med ekonomiskt stöd från Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet, och att jag från starten och fram till ansökningstidens utgång (och f ö till dags dato) varit dess redaktör. Jag hade till min ansökan om tjänsten fogat samtliga då utkomna nummer för att visa på tidskriftens kvalitet och artiklarnas bredd och djup. Mina arbetsuppgifter med tidskriften är redaktörens traditionella: planera numren och samla in och redigera artiklar. Alla osignerade bidrag har jag själv skrivit, däribland den i varje nummer återkommande avdelningen "Aktuell information", som är ett fönster öppnat mot världen utanför institutionen i Lund, med presentationer av symposier och kongresser, nya böcker och tidskrifter, mm. "Tidskrift för rättsociologi" sprider ämneskunnande och kunskaper om ämnet både inom och utanför högskolan.

Jag har också meriterat mig enligt denna meriteringsgrund genom det oerhörda informationsarbete som utfördes inom ramen för EKNA-projektet, med flera böcker som spridits i förhållandevis stora upplagor, med full mediätäckning, och därtill ett stort antal informationsträffar och symposier med försäkringsskaffolk och fackföringsmedlemmar.

Också när det gäller mina dagstidningsartiklar och olika debattinlägg har jag haft just detta för ögonen, att sprida kännedom om ämnet rättsociologi och dess möjligheter att skapa kunskap och förståelse om aktuella samhällsfrågor.

Jag anser att jag i fråga om just denna meriteringsgrund är vida överlägsen

VETENSKAPLIG SKICKLIGHET

VISAD GENOM EGEN FORSKNING

- a) Evne til å anvende allmensosialogisk teori til belysning av rettslige fenomen
- b) Evne til å anvende mer spesialisert rettsosialogisk teori til belysning av rettslige fenomen
- c) Evne til å anvende empiriske sosialogiskemetoder til belysning av rettslige fenomen
- d) Evne til metodisk rettsosialogisk fornyelse
- e) Evne til teoretisk rettsosialogisk fornyelse
- f) Bredder i rettsosialogiske problemstillinger
- g) Dybde i rettsosialogisk penetrering av problemstillinger

VISAD GENOM PLANERING OCH LEDNING AV FORSKNING

- h) Planlegging og ledelse av forskning

PEDAGOGISK SKICKLIGHET

i) Pedagogisk dyktighet (skicklighet) vist gjennom veiledning av forskere, vitenskapelig undervisning eller utarbeiding av læremidler, samt evne til å formidle internasjonale vitenskapelige ideer og erfaring

Hydén, og därtill att det är uppenbart att så är fallet. Men här tiger de sakkunniga, och utan att diskutera och öppet värdera sakinnehållet avfärdar de denna befordringsgrund med att vi alla gjort något och att det därför inte finns några kvalitativa skillnader.

*d) Befordringsgrunder:**Planering og ledning av forskning*

De sakkunniga definierade i sitt ursprungliga utlåtande nio kriterier som skulle vägleda dem i bedömningen av de tre sökande som efter en första genomgång enligt samma kriterier ansetts som "lika högt och klart kompetenta", nämligen Hydén, Balvig och mig själv. I ovanstående schema är de sakkunni-

gas nio kriterier sorterade efter hur de relaterar till de i HF stipulerade befordringsgrunderna.

Som framgår av schemat har de sakkunniga använt befordringsgrunderna på ett i högsta grad självständigt sätt, nämligen på så sätt att vetenskaplig skicklighet balanseras mot pedagogisk skicklighet som 8 till 1, vilket även med hänsyn till att man i förarbetena till 1977 års högskoleförordning tydligt markerar att pedagogisk skicklighet inte ska ha en övervikt i förhållande till vetenskaplig skicklighet måste anses som en helt oacceptabel relation. Vidare har man låtit ena hälften av vetenskaplig skicklighet, den som visats genom egen forskning, representeras av sju kriterier, medan den andra hälften, den som vi-

sats genom planering och ledning av forskning, anses vara värd blott ett kriterium. Att vetenskaplig skicklighet till 87,5% ska bestämmas utifrån egen forskning och till endast 12,5% utifrån planering och ledning av forskning är likaså en helt felaktig relation.

Jag vill inte utesluta att de sakkunniga verkligen anser att deras är den rimliga grunden för att fastställa lämpligaste kandidat till den aktuella tjänsten. Jag vill däremot å det bestämdaste hävda att de sakkunniga här grovt överskridit sina befogenheter när det gäller att tolka och operationalisera befordringsgrunderna i högskoleförordningen. Stöd för denna uppfattning finns i förarbetena till 1977 års högskoleförordning: "Den nu behandlade huvudregeln skall enligt utredningens förslag kompletteras med hjälpregler, som för varje aktuell tjänstetyp anger var tyngdpunkten i meritvärderingen skall ligga. I fråga om professorstjänsterna skall... den vetenskapliga skickligheten vara *främsta* befordringsgrund. I författningsförslaget hjälpregel om professorstjänster nämns därför den vetenskapliga skickligheten först och anges tillika, hur sådan skicklighet främst bör vara ådagalagd: genom egen forskning eller *genom planering och ledning av forskning*. Sedan anges att särskild vikt därutöver också ska fästas vid pedagogisk skicklighet... Den pedagogiska skickligheten nämns alltså i andra hand" (1973:54 s. 73, mina kursiveringar). Tilläggas kan att där utredningen säger "genom egen forskning eller planering och ledning av forskning", säger både 1977 års och nu gällande HF "egen forskning *samt*".

De sakkunniga skiljer mig från de övriga klart kompetenta sökandena genom att påstå dels att mitt förstege när det gäller den pedagogiska skickligheten är obetydlig, dels att jag är svagare än Hydén och Balvig på de tre kriterierna e, f och g, som samtliga är underordnade vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning. Om dessa tre kriterier och kriterium d anser de sakkunniga: "kriteriene 4-7 /er/ særlig viktige,

fordi de avspeiler grad av vitenskapelig originalitet" (utlåtandet 1987-04-30 s. 50).

Jag har ovan visat att mitt förstege när det gäller pedagogisk skicklighet är så stort att det vid en korrekt bedömning måste anses föreligga en skillnad mellan mig och de andra två i detta avseende som är liktydig med skillnaden mellan behörig och obehörig till den aktuella tjänsten. Att de sakkunniga i sitt tilläggsutlåtande 1987-08-17, med hänsyn tagen till den nya högskoleförordningen, säger att det nionde, pedagogiska kriteriet tillsammans med de allmänna befordringsgrunderna och förmågan att informera om forskning och utvecklingsarbete ska sägas väga lika tungt som kriterierna d-g (4-7), har i sammanhanget ingen betydelse; inte för de sakkunniga som trots denna omsvängning inte oväntat kommer fram till samma resultat, och inte för mitt resonemang, eftersom man fortfarande otillbörligt uppvärderar Hydéns och Balvigs pedagogiska meriter. Dessutom är en central poäng i mitt resonemang att de sakkunniga bundit sig vid det första utlåtandet och att inga invändningar i världen skulle kunna annat än provocera fram nya argument i syfte att legitimera deras ursprungliga ställningstagande.

Av central betydelse i detta sammanhang är befordringsgrunden vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning. Att den är undervärderad i de sakkunnigas operationalisering av befordringsgrunderna till mer hanterbara kriterier är uppenbart, vilket jag visat ovan. Frågan är då hur jag och mina medsökande förhåller oss till varandra när det gäller denna form av vetenskaplig skicklighet.

Själv har jag under 15 års verksamhet som forskare framgångsrikt planerat och lett flera större forskningsprojekt. Denna del av forskarens gärning skiljer sig i flera avseenden från det som kallas egen forskning, främst i det avseendet att man ständigt utsätts för kritisk analys och värdering av ambitioner och re-

sultat. Värderingen görs av andra, ofta mer erfarna och högre meriterade, forskare, som på det sättet bistår och vägleder den anslagsgivande myndigheten eller fonden när det gäller beslut om anslag. I USA beviljades jag anslag för två olika forskningsprojekt, och under min tid i Sverige har jag beviljats forskningsanslag från olika håll vid inte mindre än 15 olika tillfällen (se min meritförteckning fogad till ansökan om tjänsten). Som bekant är det svårt att få anslag om man inte "sköter" sina projekt, och att jag sedan ansökningstiden utgick fått ytterligare ett anslag på en halv miljon kronor från Arbetsmiljöfonden torde boga för att jag i dessa kretsar anses besitta hög grad av vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning (och framgångsrikt genomförande) av forskning.

Ytterligare bevis i denna riktning är det faktum (vilket också redovisas i meritförteckningen) att jag sedan 1983 ingår i forskningsrådsnämnden som en av fem ledamöter ansvariga för initiering och planering av forskning rörande sociala processer och handikapp.

På denna punkt är jag, som kommer att framgå av beskrivningen nedan av Hydéns och Balvigs meriter härvidlag, klart överlägsen mina medsökande. Vad säger då de sakkunniga? På sju (7) rader avhandlas mina meriter i detta hänseende, sju rader som avslutas med orden "Hun har en omfattande erfaring i planering och ledelse af forskning nationalt og internationalt" (s. 22). Under "Värdering og konklusion" säger man: "Hun er yderligere erfaren i planlegging og ledelse av forskning" (s. 51).

När det gäller Hydén har de sakkunniga återgivit hans egen redovisning av meriterna när det gäller vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning, till och med inklusionen av hans serie forskningsseminarier vid handelsrättsinstitutionen, vilken ju om den ägt rum och haft ämnesrelevans skulle ha varit en *pedagogisk* merit. De 18 rader som de sakkunniga ägnar Hydéns meriter utgörs av Hydéns

egna 20 rader i hans ansökan, samt de sakkunnigas kommentar till ett forskningsprojekt som vid ansökningstidens utgång ännu inte beviljats anslag, och i vilket Hydén är medsökande som rättslig expert. "Vi anser for vår del detta projektet som særlig lovende, på bakgrunn av dets komparative perspektiv" (s. 31). Men substansen i Hydéns 20 och de sakkunnigas 18 rader är (1) ett forskningsprojekt, "Löntagarinflytande i arbetslivet", där Hydén var forskningsassistent till projektledaren Axel Adlercreutz, (2) forskningsprojektet "Rätten som administrativt instrument" med Hydén som projektledare och som hittills inte avrapporterats, samt (3) en ansökan tillsammans med Margareta Bertilsson om anslag till ett projekt om rätten i förändring där Bertilsson är huvudperson och projektet är förlagt till Sociologiska institutionen i Lund.

Det är uppenbart att mina och Hydéns meriter när det gäller vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning redovisas och värderas på helt olika sätt. Mina meriter redovisas överhuvud inte och avfärdas med ett kortfattat konstaterande att jag är "erfaren" som forskare. Hydéns mycket blygsamma meriter maskeras med ord som "Vidare har han..." och "Dessuten har han..."

När det gäller Flemming Balvig konstaterar de sakkunniga att han inte redovisat några meriter när det gäller planering och ledning av forskning (s. 12). Däremot tycker de sig finna att några av hans böcker visar på "betydlig erfaring med planlegging og ledelse av forskningsvirksomhet. Det samme kan med sikkerhet sies i samband med flere andre arbeider innen produksjonen som vi har gjennomgått foran". Detta betyder att de sakkunniga när de saknar underlag för bedömning av planering och ledning av forskning, på egen hand omvärderar meriter för bedömning av vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning för att kompensera för bristen. Självfallet anser jag att de sakkunniga ska försöka vara rättvisa i en

situation där en sökande, därtill en som liksom de sakkunniga har sämre kännedom om den svenska situationen, inte själv specificerar meriter i ett visst avseende, men det får finnas gränser för välviljan, annars finns risken att man som i det aktuella fallet urholkar befordringsgrunderna genom att otillbörligt och utan saklig grund uppvärdera den sökandes meriter. Varken jag eller de sakkunniga vet något om Balvigs vetenskapliga skicklighet när det gäller planering och ledning av forskning, det finns helt enkelt inget underlag.

SAMMANFATTNINGSVIS nödgas jag konstatera (1) att de sakkunniga värderat befordringsgrunden vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning alltför lätt, och (2) att man därtill på ett närmast kusligt sätt nedvärderat mina egna meriter i detta avseende.

Jag vill hävda att jag när det gäller graden av vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning är klart överlägsen de två sökande som rangordnats före mig, och att denna befordringsgrund enligt gällande högskolefördordning ska anses vara likvärdig i tyngd med graden av vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning.

e) Befordringsgrunder: Egen forskning

Den del av befordringsgrunden grad av vetenskaplig skicklighet som ska ha visats genom egen forskning har av de sakkunniga operationaliserats till sju kriterier (a-g, se schemat i avsnittet ovan), av vilka fyra, d-g, betraktas som särskilt viktiga och därtill givits avgörande betydelse för de sakkunnigas beslut om rangordning av sökande. Jag har såvitt jag kan förstå av sakkunnigutlåtandet rankats framför eller lika med sökande Hydén och Balvig på de tre första kriterierna a, b och c. På det fjärde kriteriet, d, har jag placerats något efter sökande Balvig. Jag ska därför inledningsvis i detta avsnitt diskutera de

sakkunnigas värdering av mig enligt de tre kriterierna e, f och g, där mina tillkortakommanden enligt de sakkunniga diskvalificerar mig från vidare prövning enligt befordringsgrunderna.

Kriterium e) Evne til teoretisk retts-sociologisk fornyelse. Här säger de sakkunniga att "Hendes svageste punkt er den mangelfulde indfrielse av hendes bredt oplagte program for retts-sociologisk forskning ud fra et fænomenologisk hermeneutisk paradigme, og en manglende detailleringsgrad og dybdeboring med hensyn til hvordan det skulle kunne indfris empirisk og analytisk". För mina medsökande heter det att "Balvig viser særlig evne til gennem empirisk forskning å stille interessante og sentrale teoretiske retts-sociologiske spørgsmål. Hydén viser en særlig evne til det samme gjennom anvendelse av allmennsociologisk teori" (s. 53).

Jag avser att nedan visa att de sakkunniga i sin genomgång av de sökande behandlat blott en mindre del av mina inlämnade vetenskapliga arbeten, samt vidare, och viktigare, att de arbeten som redovisas inte har lästs, eller lästs så slarvigt att centrala punkter som mina forskningsmål och -objekt i utlåtandet framställs som något helt annat än de är och har presenterats som i min ansökan och mina arbeten.

I redogörelsen för min vetenskapliga och pedagogiska verksamhet som var fogad till min ansökan, och som de sakkunniga förmodligen ögnat igenom och därefter vantolkat och förvrängt, talar jag på sidan 2 om att utifrån vissa klassiska sociologiska/rätts-sociologiska grundsatser bygga upp en *analysram* för en *teoretisk helhetsförståelse* inom det *rätts-sociologiska problemområdet*. Jag förklarar sedan hur denna *analysram* har genomgått en kontinuerlig utveckling sedan 1967, och beskriver centrala teoretiska nyheter inom rätts-sociologin i mina egna arbeten, t ex utvecklandet av en teori om policyimplementering genom lag. Denna inbegriper en förståelse av de rättsliga fenomenen ramlag och generalklausul. Jag framhåller

ler också att man utifrån en *referensram* med framgång kan arbeta inom många olika rättssociologiska problemområden. Sålunda har jag t ex utvecklat teorier om framväxten av rätten på det socialpolitiska området, och jag har utvecklat teorier som definierar de underliggande faktorer som bidrar till att rätten får den faktiska utformning som vi kan iakttaga.

En teoriutveckling som jag upplever som särskilt givande och som fått stor betydelse för min egen forskning såväl som annan rättssociologisk forskning är kopplingen mellan Habermas' teori om social integration och systemintegration i samhället, och befolkningens behov och kollektiva förmåga och processer inom tillämpningsmyndigheter. Jag har vidare utvecklat teorier om beslutsprocesser, implementeringsforskning och utvärderingsforskning. Allt detta finns dokumenterat i mina skrifter och har presenterats nationellt och internationellt.

Allt detta arbete har gått spårlöst förbi de sakkunniga som i stället reducerar min forskningsinsats till en enkel fråga: Kan lagen möjliggöra/förhindra uppnåendet av politiska mål? Reduktionen legitimeras av de sakkunnigas påstående att jag under alla år arbetat med "at forbedre" andras modeller för lagens verkningar. Man hänvisar t ex till en artikel som jag ursprungligen skrev 1973 om Per Stjernquists modell för lagars verkningar. Mig veterligen har jag inte använt artikeln sedan publiceringen 1978, och jag har säkert inte läst den på 7-8 år. Den del av utlåtandet som behandlar mig är skriven på danska och därmed sannolikt av sakkunnig Weis Bentzon, som var sakkunnig också vid den förra tillsättningen av professuren i rättssociologi. Jag har svårt att frigöra mig från intrycket att hon bara dammat av sina anteckningar från den gången för nio år sedan.

Det heter vidare i sakkunnigutlåtandet: "Hun har ikke nået til at indløse alle sider af det *program* for sin forskning, hun selv har fremlagt med sin an-

søgning" (s. 21, min kursivering). Det enda sätt som jag kan förstå detta på är att mina inledande kommentarer i verksamhetsberättelsen om hur jag ser på rättssociologi och om min analysram för forskningen har omtolkats till mitt "program". Detta demagogiska knep fullföljs så till sin logiska avslutning: jag har självklart inte fullgjort detta program.

"Af de tre niveauer, som hun fremholder, makronivo, mellemnivo og mikronivå, er det i realiteten mellemnivoet, hendes forskningsindsats koncentrerer sig om. Derfor bidrager hendes forskning i højre grad til raffinering af kendt redskab for analyse af de processer, der foregår inden for samfundets retlige sfære end til en helhedsforståelse af retten som makrofænomener i forskellige typer af samfund. Mikronivoet for studiet af retlig adfærd er heller ikke teoretisk udfoldet."

För det första har jag inte deklarerat något forskningsprogram i min ansökan till den aktuella tjänsten. För det andra anser jag en teoretisk positionsbestämning av en forskare av synen på rätten i samhället ur olika aspekter, makroteoretiskt, "middle-range"-teoretiskt och mikroteoretiskt, är en rimlig vetenskapspolitisk varudeklaration för en inledande förståelse av hennes forskargärning. För det tredje deklarerade jag klart, att jag med en sådan *referensram* "med framgång /kan/ arbeta inom många olika områden". Självklart menar jag här både teoretiskt och empiriskt arbete. Om de sakkunniga, eller åtminstone någon av dem, gjort sig besväret att läsa mina arbeten, skulle de kanske rent av tycka det var roligt och spännande, inte minst eftersom jag så ofta visar på samspelet mellan människors vardagsrationalitet inom den sociala integrationen och systemrationaliteten inom systemet, samt den historiska framväxten av medborgarbegreppet och de förändringar i rätten som avspeglar denna utveckling.

Att de sakkunniga har fräckheten att föra den demagogiska tekniken ytterli-

gare ett steg vidare och lasta mig med ännu ett förpliktigande "program" som jag sedan visas inte ha uppfyllt, gör att jag – om man mot all förmodan inte tillsätter mig på tjänsten på grundval av mina stora försteg när det gäller vetenskaplig skicklighet visad genom ledning och planering av forskning och pedagogisk skicklighet – måste kräva att ny sakkunnig tillsätts för att en rättvis värdering av min ansökan ska kunna göras. "Metodemässigt", heter det i sakkunnigutlåtandet, "er det også tale om en vis afstand mellem programmet for et fænomenologisk-hermeneutisk paradigme og de anvendte metoder i de fleste arbejdene" (s. 21). Om det nu finns så många andra metoder använda i min forskning, talar då inte det för en förmåga och skicklighet att utveckla och tillämpa nya metoder? Att de sakkunniga väljer att i stället tolka min metodologiska mångfald som en nackdel därför att metoderna inte stämmer med ett påstått program för fenomenologisk /hermeneutisk forskning är ett uttryck för ren illvilja. Jag argumenterar i flera av mina arbeten starkt för att samhällsvetenskaplig forskning som sysslar med tolkning av intentionella handlingar och olika slags rationalitet måste arbeta med modeller som skapar förståelse i stället för kausalmodeller som dogmatiskt försöker fastställa förklaringar. I min egen forskning har jag haft möjlighet att teoretiskt fördjupa mig i olika typer av rationalitetssystem, inklusive instrumentell-strategisk handling inom olika delar av samhällssystemet. Det har inneburit att min empiriska forskning ofta utvecklats till ett samspel mellan makrostatistiska data och mikroberättelser, intervjuer som avslöjar falskt medvetande och genomgång av handlingsmönster, osv. Jag har genomgående strävat efter att vetenskapsteoretiskt och -filosofiskt presentera mina forskningsresultat som ökad förståelse snarare än doktrinära förklaringar. Livet är en process.

Det är vilseledande och direkt felaktigt att avfärda hela min forskargärning genom att tillskriva mig två olika forsk-

ningsprogram och sedan sparka undan benen för mig med påståendet att jag inte fullgjort dem. Full bevisning för mina argument finns i de inlämnade skrifterna, och om någon ledamot av tjänsteförslagsnämnden gjort sig besväret att läsa igenom dem skulle de funnit att de sakkunnigas samlade värdering av mig är helt gripen ur luften.

Om tidsbrist omöjliggör ett studium av mina skrifter och de sakkunnigas värdering får legitimitet i kraft av att de utnämns till just "sakkunniga" (se teorin om gruppbeslut och inflytandet av andrarangsaktörer i inlämnat arbete nr 11, "A Study of Administrators as Mediators of Legal Change", min avhandling), vill jag hänvisa till de många internationella meriter jag erhållit genom åren. Jag ska här nämna de två viktigaste. Efter min disputation erhöll jag ett sk Post-Doctoral Fellowship vid Center for Law and Society, University of California, Berkeley. Konkurrenten för ett sådant Fellowship är hård, och öppen för forskare från olika discipliner över hela världen. När jag sökte fanns fem platser för 300 sökande. Bland de övriga Post-Doctoral Fellows i Berkeley, samtida med mig, fanns bl a Gunther Teubner och Peter Gabel, båda numera kända professorer inom rättssociologi respektive kritisk rättsteori. Den främsta meriteringen för min ansökan var min avhandling, och jag tvivlar starkt på att jag skulle fått den åtrådda positionen om mitt arbete endast bidrar "i højre grad til raffinering af kendte redskab for analyse af de processer som foregår inden for samfundets retlige sfære".

1983 utsågs jag av den västtyska vetenskapsakademin till svensk utbytesprofessor med förbundsrepubliken. Det skedde på initiativ av professorn i rättsociologi vid Freie Universität Berlin, Hubert Rottleuthner, helt utan min kännedom. Deras önskan att ha mig grundades på min teoretiska utveckling av kopplingen mellan socialrätt och arbetsrätt i välfärdsstaten, en teori som omfattar urholkningen av det privat-

rättsliga området genom utvecklingen av de sociala rättigheterna och därmed en vidgning av statens inflytande på bekostnad av marknaden. Denna teoriutveckling ansågs som mycket värdefull och unik. Under min vistelse i Berlin i februari 1983 gav jag en offentlig föreläsning och höll flera arbetsseminarier på Rottleuthners institution. Det är tydligt att de sakkunnigas uppfattning om mitt bidrag till den rättssociologiska teoriutvecklingen inte delas av det internationella forskarsamhället.

Ett av de få objektiva mått på grad av vetenskaplig skicklighet som används vid tillsättning av professors-tjänster, och som det inte tycks råda några kontroverser kring, är internationell publicering av forskningsresultat. I UHÅs "Normer för meritvärdering vid tillsättning av tjänster inom högskolan" sägs att internationell publicering av forskningsresultat "bedöms ofta utgöra ett kvalitetsbevis" (s. 6). Vid en tillsättning av professors-tjänst i sociologi i Göteborg nyligen säger de sakkunniga att "Sociologi är en internationell forskningsdisciplin. För att en forskares arbeten skall kunna bidra till den vetenskapliga diskussionen och utvecklingen av disciplinen krävs, att forskaren publicerar sig och då särskilt i internationella sammanhang. Böcker och tidskriftsartiklar, i synnerhet artiklar i internationella tidskrifter, når många fler forskare än rapporter som stannar på stencilstadiet eller ges ut i institutionernas rapportserier med begränsad spridning. Utan att undervärdera betydelsen av att samhällsforskare i små språkområden skriver på sitt modersmål måste man säga, att om sociologin i Sverige skall kunna hålla kontakt med forskningsfronten är det nödvändigt att svenska sociologer publicerar sig internationellt. Publicering kräver i allmänhet också något av ett kvalitetslyft av författaren och tvingar honom eller henne att precisera sig bättre samt att relatera sig och bedömas i förhållande till den internationella forskningen på området. Därför är förmågan

att fullfölja idéer och utkast till publicering en viktig del av den vetenskapliga skicklighet som krävs av en professor" (Sociologisk forskning 1987:2 s. 59).

Inte mindre än tio av mina publikationer och skrifter har publicerats internationellt. Hydén har fått en (1) artikel publicerad internationellt, "Sociology of Law in Scandinavia" i "British Journal of Law and Society" 1986:1. Denna artikel är emellertid ingen publicering av forskningsresultat, utan den ingår i en serie översikter över rättssociologi i olika länder som tidskriften publicerar. Uppdraget att skriva den skandinaviska översikten gick ursprungligen till mig, men på grund av tidsbrist kunde jag inte fullfölja uppdraget inom utsatt tid. Uppgiften gick då, mig ovetande, till Håkan Hydén. Om denna hans internationella debut som vetenskaplig författare måste till och med de sakkunniga konstatera att "Denne oversikten virker imidlertid noe selektiv, ut fra Hydéns egne interesser" (s. 30). Anmärkningar om felaktigheter i artikeln har inlämnats till redaktionen och en klagörande artikel är under utarbetande. Men mer allvarlig än artikelns selektivitet är att Hydén uppenbarligen har stora och allvarliga kunskapsluckor när det gäller rättssociologisk forskning i Sverige och kanske också i de övriga nordiska länderna.

Hydén har också bland sina skrifter två underlag för anförande på internationella konferenser. Ingen av dem är till dags dato publicerade.

I Flemming Balvigs omfångsmässigt imponerande förteckning över skrifter finns sex stycken, eller mindre än 3%, som publicerats internationellt. En behandlar fångkulturen som en avvikande subkultur. Två, en på engelska och en på tyska, behandlar brott och kriminalpolitik i Danmark utifrån fallet Christiania och är ganska lika varandra. Två är redovisningar om tjuvnadsbrott i Skandinavien, publicerade i en serie utgiven av Scandinavian Research Council for Criminology. Den sjätte behandlar sociala klasser och ungdomsbrottslighet. Med undantag för Christianiaartiklarna

har de internationellt publicerade artiklarna främst kriminologiskt intresse och redovisar arbeten som i Sverige vanligen utförs av Brottsförebyggande Rådet. Slutsatsen blir att Balvig inte i någon större utsträckning publicerat vare sig sina rättssociologiska eller sina kriminologiska arbeten internationellt.

När det gäller befordringsgrunden grad av vetenskaplig skicklighet som visats genom egen forskning, mätt i förmåga till teoretisk rättssociologisk förnyelse, vill de sakkunniga när det gäller Balvig placera honom högt med motiveringen att "Balvig visar särskild evne til gjennom empirisk forskning å stille interessante og sentrale teoretiske retts-sociologiske spørsmål" (s. 53). För mig, med mina 15 års erfarenhet som verksam rättssociolog i Sverige, är detta ett helt sensationellt uttalande. Inte vid något tillfälle under dessa 15 år har jag hört talas om rättssociologen, och förnyaren av rättssociologin, Flemming Balvig. Detta gäller också för mina kolleger på institutionen i Lund, den enda i landet. Några känner honom som kriminolog, men ingenstans i den rättssociologiska litteraturen nämns några arbeten av honom, inte ens i sakkunnige Mathiesens egen introduktion till rättssociologin. Balvig står således helt utanför den rättssociologiska diskussionen.

Att vara innovativ måste innebära att man är innovativ för någon, att man på olika sätt själv förmedlar sina innovationer i ett rättssociologiskt sammanhang. Något sådant finns det inte exempel på i Balvigs i övrigt omfångsrika produktion. Hur går det då till när kriminologen Balvig blir rättssociologen Balvig? "For en som skal foreta en bedømmelse i samband med et professorat i retts-sociologi, betyr dette i sin tur at Balvigs produksjon her må leses med spesiell oppmerksomhet. Dette kan imidlertid ikke holdes imot Balvig. Hans behandling av det rettslige som en integrert komponent i et helhetlig sosialt felt, der mye annet er minst like viktig som det rettslige, er så systematisk at det fremstår som programmatisk.

Og det er et program for forståelsen av det rettslige som har gode tradisjoner i deler av retts-sociologien" (s. 11). Svaret är alltså att de sakkunniga behövt "hente frem" de rättssociologiska komponenterna i Balvigs produktion. Slutsatsen blir att Balvigs förnyelse av rättssociologin består i att göra den till kriminologi. Och med det resonemanget kan en hel rad problemställningar rörande företeelser i vardagslivet sägas vara rättssociologi, eftersom rätten är ett sådant dominerande inslag i samhällslivet.

Honom själv ovetande har alltså Balvig i sin empiriska kriminologiska forskning formulerat, utvecklat och utforskat en rad rättssociologiska frågeställningar av central karaktär! Detta är, menar jag, ett helt orimligt resonemang. Om Balvigs forskning aldrig tidigare förknippats med rättssociologi, vare sig av honom själv eller av andra forskare, så kan han inte i detta sammanhang sägas ha den "evne til teoretisk retts-sociologisk fornyelse" som de sakkunniga hävdar och som skulle visa hans höga grad av vetenskaplig skicklighet i ämnet rättssociologi visad genom egen forskning.

Håkan Hydén har enligt de sakkunniga visat förmåga till teoretisk rättssociologisk förnyelse genom att formulera intressanta och centrala rättssociologiska frågeställningar genom användande av allmänsociologisk teori. Men vad nu än Hydéns arbeten är grundade på, så inte är det allmänsociologisk teori. I sin avhandling "Rättens samhälleliga funktioner", i vilken han introducerar sina konstituerande regler, reglerande normer och intervenerande normer, finns en stor begreppsförvirring mellan regler och normer, mellan intervenering och reglering etc. För det mesta har Hydén inte anknutit sin teoretiska diskussion, eller snarare etikettproduktion, till någon teoretisk skola eller tradition; inte sociologiskt, som vore lämpligt för en rättssociolog, t ex till Weber och dennes utveckling av olika normer, och inte juridiskt, som vore ännu mer lämpligt

för en rättsvetenskapligt tenderande forskare som Hydén, t ex till uppdelningen av rättsnormer enligt Hart eller Alf Ross. Även inom marxistisk rätts-teori har Hydén mött stark kritik, t ex för sina feltolkningar av Althusser och Poulantzas' arbeten. Sålunda har man frågat sig hur Hydén förhåller sig till frågan om den "yttersta orsaken" till historiens gång, en nog så central fråga när man arbetar med att utveckla teorier om rätten men som dock lämnats obesvarad.

I ett annat arbete av Hydén, "Ram eller lag?", finns ett avsnitt om den vetenskapliga diskursen där Hydéns behandling av sociologisk teori är direkt hjälpväckande. Han visar sig vara i total avsaknad av förståelse för (rätts-) sociologerna Nonets och Selznicks arbeten, vilket tyvärr också måste sägas om de sakkunniga som trots allt alla tre är professorer i rättssociologi. De skriver i sitt utlåtande att en av de nya teoretiska insikterna som Hydén berikar oss med är att "til forskjell fra flere andre rettssociologer som har vært opptatt av rettens utvikling og endring, oppfatter han ikke retten som å ha gått fra en fase til en annen, men snarere som å ha utviklet seg kumulativt: Nye hovedformer i rettsutviklingen legges til de gamle, hvorved retten som system blir stadig mer kompleks" (s. 27). Redan ett år tidigare påpekade Jørgen Dalberg-Larsen i sin bok "Retsstaten, velfærdsstaten og hvad så?" detta tämligen självklara faktum: "Som nævnt i indledningen har hensigten med skildringen af en række retlige og samfundsmæssige udviklingsforløb været styret af en interesse i bedre at forstå *nutidens retssystemer* og de problemer, som de står overfor. Disse problemer hænger til dels sammen med, at de former for retlig regulering, som er fremkommet på givne tidspunkter, har haft en række *utilsigtede virkninger* af den art, som netop er skitseret. Men de hænger også sammen med, at *retten tilsammen* er blevet langt *mere kompleks* end i nogen af de foregående perioder. Udviklingen har nemlig ikke

ført til, at en retsstatlig form for ret er blevet afløst af en beståmd socialstatlig form for ret; men den har bevirket, at retten i dag er præget af en lang række historiske forudsætninger, som er blevet aflejret op igennem tiden. Den har herved fået et samlet præg, som afviger fra nogen tidligere periode, samtidig med at den også indeholder elementer herfra" (s. 190f)

Såväl den systemteoretiska som den strukturalistiska sociologiska skolan och alla rättssociologer ser detta synsätt som en självklar utgångspunkt för analyser av förändringar i rättssystemet och i samhället överhuvud. Detsamma gör icke-systeminriktade teoretiker; ta t ex Maine – tror de sakkunniga att han menade att status upphörde att existera när kontrakt kom in i bilden? Och till och med historiker, som ju annars är notoriska periodicerare, tar för givet att olika historiska skeden existerar parallellt; ingen skulle på allvar hävda att feodalismen försvann den dag den förste kapitalisten lade fötterna på skrivbordet.

Hydén arbetar med en speciell hop-plockningsteknik. Ofta hämtar han sina begrepp från teoretiker som grundat dem i helt andra förklaringsystem. Många gånger utan att citera källor eller diskutera konsekvenserna av att "låna" olika begrepp, får Hydén ihop en framställning som ibland är nästan obegriplig i sin brist på logik (se "Retfærd" nr 12, rec av "Rättens samhälleliga funktioner"), ibland är så enkel att den framstår som en politisk pamflett (se "Lag & Avtal" 1986:2, rec av "Arbetslivets reglering"). Hydén har fortfarande ingen teori om rättens utveckling eller om rättens samhälleliga funktioner. Vad han har är en logiskt inkonsekvent typologi över rättsregler som uppvisar vissa likheter med de enklaste klassificeringar som görs i t ex grammatiken: vem gör vad? och hur? En typologi är inte en teori, det är på sin höjd en etiketterings-procedur. Att de sakkunniga kan få det till att Hydén är en teoretisk innovatör inom rättssociologin genom sin användning av allmänsociologisk teori fram-

står i ljuset av hans produktion som en gåta.

Kriterium f) Bredd i rettsoslogiske problemstillinger. Graden av vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning mätt med detta kriterium bestäms inte av de sökandes in-skickade arbete, utan av den interna arbetsdelningen bland de sakkunniga. Att döma av utlåtandet har Balvig och Hydén fallit på Mathiesens lott (omdömena avfattade på norska) medan mina arbeten bedömts av Weis Bentzon (omdömet avfattat på danska. Jag vill i detta sammanhang reservera mig för att de sakkunniga genom att skriva varandras omdömen kan ha velat försvara för de sökande att dra några slutsatser i detta avseende). Följande uppställning visar hur de sakkunniga uppfattar de sökandes problemställningar genom en uppdelning i problemområden:

Balvig

1. Kreativitet, kommunikasjon, organisasjonslære
2. Fengselsforskning
3. Samfunnsformer som alternativ til rettssystemets virkemåte
4. Angst for kriminalitet; "lov og orden"
5. Kriminalitetsutvikling og kriminalitetsomfang
6. Politiforskning

Hydén

1. Generell rettsoslogisk teori om retten
2. Rettslig utvikling og forandring
3. Legalstrategier
4. Administrasjonsforskning
5. Metodearbeider
6. Arbeidslivets regulering

Hetzler

1. Regulering gjennom tvangsangbringelse
2. Sosialforsikringens virkemåte
3. Regulering på markedsområdet
4. Videnskapsteori og teori om rettens utvikling

De sakkunniga säger om min bredd i problemställning att "Hendes konkrete udfoldelse af problemstillinger for hendes arbejder forbliver forholdsvis smal" (s. 52). Om mina medsökande sägs att Hydén rankas före Balvig, och att "Hydéns bredde i problemstillinger er usædvanlig stor. Han beveger seg fra allmenne rettsoslogiske problemstillinger av teoretisk art til teoretiske problemstillinger på delfelter" (s. 53), samt att Balvig också har bredd, men inte så stor. Sakkunniga påpekar också att Hydén arbetar på flera rättsområden men Balvig bara på ett, det straffrättsliga.

Om Mathiesen använt samma teknik vid genomgången av Hydén och Balvig som Weis Bentzon vid genomgången av mig, skulle han först och främst endast tagit upp 34% av deras inlämnade skrifter i stället för 85% som han gjorde. Sedan skulle han klassificerat arbetena som att de "sorteres i tre undersøgelsefelter" (s. 17). En sådan uppdelning skulle ha givit följande resultat:

Balvig

1. Förändringar inom straffrättens område och dess konsekvenser

Hydén

1. Rätten och miljö
2. Rätten och arbetslivet
3. Vetenskapsteori och teorier om rättens utveckling

Ett sådant kategoriseringsschema skulle innebära att nästan samtliga Balvigs arbeten inkluderades och att ca 70% av Hydéns kom med. Fortfarande är emellertid bara 34% av mina skrifter representerade. Att Weis Bentzon vägrar att behandla majoriteten av mina arbeten och därför inte heller redovisar mina problemställningar på ett korrekt sätt kan jag dessvärre bara överklaga. Men trots att mina problemställningar i Weis Bentzons referat är osynliga finns de ändå där i mina inlämnade skrifter, och jag ska här och nu själv göra den uppdelning i olika problemområden som jag behandlar och på så sätt visa den

påtagliga bredden i mina problemställningar (siffrorna inom parentes hänvisar till publikationsförteckningen i min ansökan):

Hetzler

1. Generell rättsociologisk teori om rätten, primärt området rätten och social förändring (3, 8, 11, 25, 30, 32)
2. Rättens utveckling och förändring (3, 4, 5, 7, 15, 16, 22, 23, 42)
3. Professionalism och rättssamhället (2, 4, 11, 17, 24, 55)
4. Domstolssociologi (1, 39, 64, 65)
5. Kriminalpolitik inkl. arbeten om rätt och moral (10, 13, 18, 30, 34, 35, 36, 38, 43, 57, 65)
6. Ekonomisk kompensation för nedsatt arbetsförmåga (1, 2, 4, 5, 6, 14, 17, 22, 23, 24, 28, 40, 41, 54, 55, 58)
7. Sociala rättigheter och individen (6, 46, 47, 48, 49)
8. Statlig styrning (19, 23, 37, 38, 50, 52)
9. Jämställdhet i samhälls- och arbetsliv (16, 44, 45, 69, 71)
10. Vetenskapsteori och teoretisk kritik (26, 27, 29, 43, 44, 62, 68)

Under dessa tio områden finns en uppsjö av rättsociologiska problemställningar representerade (och därtill 77% av mina inlämnade arbeten). Jag har bl a sysslat med målkonflikter, beslutsprocesser, utvärdering av rättsliga reformer, implementationsforskning (inklusive den för implementationsteorierna relevanta teoriutvecklingen inom socialpsykologi och organisationssociologi), förhållandet mellan sociala rättigheter och medborgerliga rättigheter i välfärdssamhället, teoriutveckling om ramlagar och tillämpningsmyndigheternas organisationer, förhållandet mellan lag, policy och samhällsförändring, det förändrade rättssäkerhetsbegreppet, makt och tvång i det civila samhället, expertrollen i offentliga beslutsprocesser, de

handikappades sociala och rättsliga situation i välfärdssamhället.

Syftet med uppräknigen i ovanstående urval är att visa att samtidigt som de sakkunniga "leser med speciell oppmerksomhet" Balvigs arbeten för att "hente frem" de rättsociologiska inslagen, och otillbörligt uppvärderar Hydéns forskningsområden (t ex metodarbeten, se ovan), maskerar de min egen forskningsinsats genom att dela upp mitt arbete efter grova empiriska forskningsområden utan att ta hänsyn till teoretiska indelningsgrunder. En hederlig framställning av min forskargärning visar en bredd i problemställning som vida överstiger både Hydéns och Balvigs.

Kriterium g) Dybde i rettsociologisk penetrering av problemstillinger. När det gäller detta kriterium på grad av vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning hänvisar de sakkunniga till mina två icke-existerande forskningsprogram och konstaterar att jag brister i detaljeringsgrad och djupborring med hänsyn till vad mina "program" skulle kunna erbjuda om de infriades empiriskt och analytiskt. Mina medsökande Hydén och Balvig är enligt de sakkunniga båda lika högt kvalificerade enligt detta kriterium, men Hydén har gjort sin "dybdeborring" teoretiskt och Balvig har åstadkommit detsamma genom hans "elegante empiriske arbejder".

Jag vill i detta sammanhang peka på mitt stora forskningsprojekt "Ekonomisk kompensation för nedsatt arbetsförmåga" (EKNA) som fått stor uppmärksamhet internationellt och som här hemma lett inte bara till en statlig utredning om tillämpningen av Lagen om arbetsskadeförsäkring (LAF), men också till en lagändring som inneburit att läkarna utslutits ur den församling som beslutar i ärenden enligt LAF. Projektet, som pågick från 1978 till 1985, har avrapporterats i fyra monografier och ett stort antal artiklar samt vid 15 olika symposier i Sverige och utomlands. Vid sammanlagt sju tillfällen beviljades anslag till projektet, som hade en total

budget på 1,1 mkr. Forskningsresultaten har rapporterats i samtliga svenska dagstidningar, ofta vid mer än ett tillfälle, i olika radioprogram och i TV, samt i ett stort antal facktidskrifter.

I detta projekt kan man, om man vill, finna stor detaljeringsgrad och djupborring, inte minst med tanke på det stora antal problemställningar som ingick i studien. Allt från ramlagar till förändrade styrningstekniker på makronivå i ett samhälle i förändring, via utvecklingen under de senaste 80 åren av skyddet för arbetstagare som skadas i arbetet, till den situation en 35-årig sjuksköterska står inför när hennes dåliga rygg av en läkare förklaras bero på hennes ålder. En byråkratisk förvaltning som inte kan samordna sina åtgärder, läkare som agerar domare när en social rättighet vidgas, tvångspensionering av långa sjukfall för att minska sjukförsäkringens kostnader och snygga upp statistiken, samtida förändringar av innebörden i begreppen "arbete" och "sjukdom"; dessa är några av de aspekter som undersöks och analyseras i projektet. Publikationerna från projektet används som kurslitteratur i ersättningsrätt vid Stockholms universitet, som utbildningsmaterial inom facket för medlemmar och ombudsmän och som kurslitteratur i rättssociologi. Dessa publikationer erbjuder intressant och spännande läsning, och jag vill varmt rekommendera dem till de sakkunniga.

Projektet har bl a också medfört att rättssociologisk forskning har gott rykte hos svenska anslagsgivande myndigheter; bl a har Delegationen för Social Forskning (DSF) förklarat rättssociologiska problemställningar som ett prioriterat forskningsområde.

Jag upplever det som en direkt provokation att sakkunnig Weis Bentz i sin redovisning av detta mönsterexempel på rättssociologisk empirisk och teoretisk forskning utgår från min sammanfattning av projektet i min verksamhetsberättelse. Av de 61 rader hon ägnar åt projektet har hon tagit 36 rader ordgrant från min sammanfattning.

Resten ägnar hon bl a åt en kritisk polemik mot ett, och långt ifrån det viktigaste, av resultaten från denna omfattande studie: jag var så oförsiktig att jag i min egen sammanfattning lånade ett ord ur dagspressen för att beskriva ett av fynden, "alarmerande" skillnader mellan de olika försäkringskassornas tillämpning av LAF. Hon kan inte låta bli att reflektera över dessa "alarmerande" skillnader, och hon föreslår "et andet syn på fundet". Om hon läst bara en av monografierna från projektet hade hon funnit inte bara "et andet syn på fundet" men att flera andra inträngande, "dybdeborrende", aspekter av decentraliseringen av beslutsprocessen, kontrollmyndighetens ansvar och beteende och konflikter mellan lagens intentioner och administrativ rättspraxis analyseras och diskuteras ingående, och att en helt ny syn på rättssystemets funktion i samhället och på dagens samhälle i dess helhet presenteras och diskuteras, samt att nya strategier för analysen av dessa fenomen anges (se bl a "Arbetskadeförsäkringens tillämpning. En rättssociologisk studie", speciellt ss 44-49 och 127-144).

Varken Balvig eller Hydén kan uppvisa något som kommer ens i närheten av detta projekt, vare sig i avseende på det framgångsrika genomförandet eller vad gäller detaljerings- och djupborringsaspekten.

Tre andra arbeten som är felrefererade eller inte refererade alls är de skol-exempel på gedigen penetrering av en rättssociologisk problemställning som representeras dels av min avhandling, "A Study of Administrators as Mediators of Legal Change", dels av rapporten från mitt första större svenska forskningsprojekt, "I behov av vård?", samt dels av EKNA-publikationen "Pensionsdelegationen. En rättssociologisk analys av beslutsprocessen i en lekmanaförsamling".

JAG HAR I DET FÖREGÅENDE noggrant gått igenom och diskuterat de tre kriterierna e, f, och g, som av de sak-

kunniga beskrivs som särskilt viktiga, och där jag enligt de sakkunniga visat sådana tillkortakommanden att jag inte kan komma ifråga för tjänsten. Jag anser mig övertygande ha visat att de sakkunniga har gjort sig skyldiga till allvarliga misstag i form av övervärdering av sökandena Balvigs och Hydéns meriter enligt dessa kriterier och grov undervärdering av mina egna. Min slutsats blir att jag på dessa tre kriterier måste anses vara minst lika väl meriterad som de båda övriga rangordnade sökande, och troligen högre meriterad.

Jag ska avsluta detta avsnitt med en kort diskussion om några av de övriga fyra kriterierna, a-d. När det gäller de två senare, c) *Evne til å anvende empiriske sosiologiske metoder til belysning av rettslige fenomen* och d) *Evne til metodisk rettssociologisk fornyelse*, vill jag hävda att en läsning av exempelvis böckerna från EKNA-projektet framvisar en uppsjö av både traditionella sociologiska metoder och nya rättssociologiska metoder baserade på sociologisk metodologi, de senare framtagna speciellt för att kunna belysa samspelet mellan handling inom systemets integrativa sfär och intentionella handlingar inom livsvärlden. Eftersom jag här arbetar med rent rättssociologiska problemställningar kan jag alls inte förstå de sakkunnigas placering av Balvig före mig när det gäller det fjärde kriteriet (d).

När det gäller Hydén vill jag påstå att det står helt klart att han i stort sett saknar meriter enligt dessa två kriterier. Han redovisar inget underlag till stöd för en tolkning att han behärskar empiriska sociologiska metoder överhuvud taget, och utan en sådan bakgrund kan han näppeligen förväntas utveckla nya rättssociologiska metoder. Följaktligen saknas också underlag för bedömningen att han utvecklat sådana nya metoder.

Ett av de arbeten som refereras till i detta sammanhang är studentarbetet "Likhet inför lagen". Det var emellertid en av de tre medförfattarna, en R. Henricsson, som svarade för den metodolo-

giska delen. Hydéns andra försök att tillämpa empirisk sociologisk metod har redan diskuterats (se ovan om "Arbetslivets reglering"), och det kan sägas vara entydigt visat att han helt saknar kunskap om sociologisk metod.

På s. 31 i sakkunnigutlåtandet påpekas att "Det ligger en viss *begrensning* i det faktum att han har lite å presentera i form av empirisk sosiologisk feltforskning og dataanalyse" (min kursivering). Åter får vi ett prov på hur man med subtila ordval kan försvaga eller förstärka betydelsen av en information; det måste väl ändå vara en uppenbar svaghet för en professor i rättssociologi att aldrig ha genomfört ett empiriskt fältarbete inom sitt ämne! För Hydéns del anser jag att det är en avgörande svaghet.

f) *Läsning, felläsning och ingen läsning alls*

Jag ska avsluta den del av min besvärsskrivelse som behandlar sakkunnigutlåtandet med en mer allmän diskussion av redovisningen i utlåtandet av min egen vetenskapliga verksamhet. Jag har vid flera tillfällen i det föregående tvingats konstatera att ingen tycks ha läst mina arbeten. Jag ska nu försöka visa att detta inte bara är ett känslomässigt betingat utrop från en missförstådd vetenskapskvinna, utan att min reaktion är rationell och att grunden för den kan beläggas empiriskt.

Hela redovisningen av min vetenskapliga skicklighet är skriven på danska och sålunda författad av sakkunnig Weis Bentzon. Den upptar ca 150 rader i utlåtandet. På dessa rader behandlas endast ca en tredjedel av mina inskickade publikationer och skrifter. Nästan hälften av utrymmet, eller 70 rader, är tagna ordagrant (dock översatta till danska) från min egen vetenskapliga verksamhetsberättelse. Dessa 70 rader består av en rad lösryckta korta citat plockade från olika ställen, och det samlade intrycket av min forskargärning blir ytlighet och slätstrukenhet. På

s. 16 i utlåtandet finns citat från tre olika ställen i min verksamhetsberättelse, med den effekten att mina problemställningar bagatelliseras och jag ikläs en tvångströja av makro-mellan-mikro-nivåperspektiv.

Jag betraktar det som en självklarhet att de sakkunniga i ett sådant här tillsättningsärende ska ha en karta ritad av den sökande över hans /hennes vetenskapliga vandringar i forskarkarriären; det är en rättssäkerhetsgaranti för den sökande och en service för både sökande och sakkunnig. Men när den sakkunniga följer kartan utan att göra själva resan, ja då har denna funktion missbrukats och resultatet kan bara bli att den sakkunniga saknar verklig kunskap om den terräng som kartan beskriver. När hon så själv ska beskriva vägen blir hennes beskrivning en förvrängning av både kartan och verkligheten. Att så har blivit fallet i den aktuella situationen framgår med all tydlighet av Weis Bentzons redovisning av min vetenskapliga verksamhet.

De 81 raderna i sakkunnigutlåtandet som inte är min egen text i dansk översättning består huvudsakligen av olika inledningar, samt bl a en polemik som den sakkunniga för mot mig. Den delen präglas som jag visat ovan av många felaktigheter, som visar att den sakkunniga inte läst mina arbeten. Jag hänvisar sålunda till diskussionen ovan rörande EKNA-projektet, och ska här endast ta upp ett par andra exempel på hur jag och min vetenskapliga verksamhet misshandlas och förringas i sakkunnigutlåtandet.

I min avhandling "A Study of Administrators as Mediators of Legal Change" gör jag en empirisk undersökning av förhållandet mellan rätten och social förändring. Det område i Kalifornien som undersöks är av stor betydelse för delstaten, och man skulle där avskaffa icke tidsbestämd ofrivillig intagning till mentalsjukhus genom en rättslig reform. Weis Bentzon beskriver arbetet som en undersökning av ändringar i proceduren för tvångsintagning där i

det första fallet en domare och sedan en psykiater fattade beslutet att tvångsmässigt kvarhålla en individ i 14 dagar. Jag känner inte alls igen denna beskrivning. Lagen förändrades för att avskaffa tvångsintagning och reglera rättssäkerheten för individerna mot oömligt intrång i deras liv från statens sida. Problemet var egentligen motsättningen mellan påstådd expertkunskap från psykiater och rätten att låsa in folk på bestämd tid som mentalsjuka (före reformen) och en förstärkning av medborgarnas rättssäkerhet mot statens tvång (efter reformen).

Weis Bentzon påstår vidare att analysen byggde på "de iakttagelige handlinger, som de forelå beskrevet". Om hon läst avhandlingen skulle hon vetat att jag bedrev observationsstudier vid den domstol som var sjukhusets väntsal, och att jag noggrant skrev ner dialoger, att jag gjorde intervjuer och att jag analyserade rättsliga dokument. Hennes påståenden om min metod är sålunda helt felaktiga. Vidare tar hon en kommentar jag gjorde i min verksamhetsberättelse om hur denna undersökning påverkade mig som forskare, "att visa mig att lagens intentioner alltid riskerar att komma på undantag när krav på lagenlighet ställs mot tillämparens kortsiktiga behov av rutiner" (s. 5, verksamhetsberättelsen), och gör om den till avhandlingens resultat och sedan kommenterar det hela med att "Det kan vel næppe modsiges, men gør os måske heller ikke så meget klogere" (s. 17). Resultatet av undersökningen framgår klart av avhandlingen, och var i själva verket en teoretisk innovation, en konstruktion av en processmodell för professionellas beteende i grupper och konsekvensen för rättslig förändring. Denna modell har ett gott förklaringsvärde även nu, 16 år senare, för att skapa förståelse inte bara för rättsligt strategiskt beteende men också för experters roll i kommunikativ handling och rättsliga beslut.

Boken "I behov av vård?" behandlar målkonflikter i svensk rätt mellan att skydda individen och att skydda sam-

hället. Utifrån samhällets rätt att med tvång inta en individ till mentalsjukhus arbetade jag med flera olika aspekter av rättens funktion i samhället. Boken uppmärksammades bl a av en av de jurister som var involverade i skrivningen av Lagen om slutna psykiatrisk vård, som var objektet för den empiriska studien. Hans intressanta, om än något aningslösa, recension i "Svensk juristtidning" gav upphov till ett svar från mig med en vetenskapsteoretisk diskussion av juristens recension och bokens bärande teser (plus ytterligare tre inlägg i försvar för boken, däribland ett av Håkan Hydén). Av detta skäl har boken blivit ihågkommen främst för dess metodologiska kvaliteter och inte, som jag ser det, för dess teoretiska innovationer. Jag vet inte säkert om Weis Bentzon läst debatten om boken (som ingår i mina inlämnade skrifter), men det är helt klart att hon inte läst boken. I sakkunnigutlåtandet utprepar hon nämligen en missuppfattning som i vissa kretsar cirkulerat bland sådana som inte heller läst boken: "Det er en svagheid ved arbejdet, at aktørerne – her psykiaterne – ikke har haft lejlighed til at fremlægge deres synspunkter mere direkte. En åben dialog mellem forskeren og studieobjektet har der således ikke været tale om, selvom en sådan metodetilgang er nærliggende ud fra AHs overordnede teoretiske forståelsesramme" (s. 18).

Jag har i undersökningen experimenterat med en ny metod, dokumentarismen, ursprungligen en etnometodologisk metod jag lärde känna genom en av mina handledare på University of California, Santa Barbara, Aaron Cicourel. För detta ändamål reviderade jag metoden och anpassade den till mitt material, så att den skulle ge mig en insikt om vilka faktorer i en människas liv som lett till att hon tvångsintagits som mentalsjuk, med eller utan rättsäkerhetsgarantier. Som den försiktige forskare jag är gjorde jag emellertid kompletterande kontrollintervjuer med psykiatrer efter det att jag fått fram ett vardagsmönster genom min dokumentaris-

ka metod. Resultatet av intervjukontrollen redovisas på s. 151 i boken och visar på ett visst mått av falskt medvetande hos psykiatrer i förhållande till mina forskningsresultat. Jag förmodar att det är denna "dialog" Weis Bentzon saknar, och jag föreslår att hon slår upp den angivna sidan och kontrollerar mitt påstående. Det kanske rent av slutar med att hon läser hela boken.

Jag uppfattar det som en grundläggande rättighet att sökande till en professorstjänst blir bedömd på basis av hela sin vetenskapliga produktion. Jag utgår också från att den omständliga proceduren att få fram innehavare till professorstjänster i Sverige har detta som en grundläggande målsättning. Trots att de sakkunniga här, mot lagstiftarens intentioner, valt att dela upp arbetet mellan sig så att vi denna gång inte får tre av varandra oberoende värderingar som underlag för tjänsteförslagsnämndens beslut, anser jag att de två andra sakkunniga också har ett ansvar för att mina arbeten blir lästa och korrekt bedömda.

Jämställdhetsaspekten

Det sägs att om en kvinna ska befordras måste hon vara dubbelt så meriterad som de män som konkurrerar med henne. På grundval av sakkunnigutlåtandet i det aktuella tjänsteställningsärendet och tjänsteförslagsnämndens beslut i ärendet vill jag hävda att detta inte är sant. Jag anser att de sakkunniga genom sitt utlåtande och tjänsteförslagsnämnden genom sitt beslut klart demonstrerat att inte ens sådan överlägsen meritering garanterar att en kvinna får företräde framför en man. Jag har läst om, diskuterat och forskat om osynliggörandet av kvinnor i olika sammanhang i samhället. Den process jag redovisat ovan, i vilken min skicklighet som forskare maskerats, mina meriter när de var för starka exkluderats från jämförelse osv, innebär inte bara ett osynliggörande av

mig som kvinna och forskare, men också av min forskning, min vetenskaps-gärning.

Det finns en utväg ur denna situation, nämligen den jag själv valt genom denna min överklagan och den form jag givit den – att med hjälp av klara fakta avslöja förtrycksmekanismer inom systemet. Genom att använda mig av besvärstinstitutet kan jag ge offentlighet åt de smygande manövrer som syftar till att maskera och nedvärdera mig och mitt vetenskapliga arbete. Jag tvivlar inte på att jag utsatts för dessa osynliggörandeprocesser därför jag är kvinna och inte på grund av individuella egenskaper; det är känt att diskriminering av kvinnor ibland tar sig formen att de negativa egenskaperna som så att säga följer av könstillhörigheten översätts till individuella egenskaper av dem som har makten att definiera förtrycket. Min grundliga genomgång i det föregående av verkligheten bakom de sakkunnigas utlåtande torde emellertid bära syn för sägen att det här är just sådana krafter i rörelse som kvinnor inom alla avsnitt av arbetslivet utsatts för när de hotar karriärsugna mäns positioner.

I prop. 1984/85:57, LÄTU-propositionen, säger statsrådet Hjelm-Wallén angående jämställdheten vid tjänsteställningar, en fråga som utredningen inte berört, följande: "Jämställdheten mellan kvinnor och män är ett viktigt samhällsmål. Som riksdagen fastslog i samband med beslutet om reformeringen av högskoleutbildningen är strävandena mot jämställdheten också ett viktigt mål för högskolan... *Jämställdhetsaspekten skall vägas in vid tillsättning av lärartjänst.* De organ som ger förslag resp. beslut om tillsättning av lärartjänst måste ta hänsyn till jämställdhetsaspekten vid sin slutliga sammanvägning av meriter. De ledamöter av en tjänsteförslagsnämnd som är utsedda som särskilt förtrogna med den aktuella tjänstens ämne eller andra sk ämnessakkunniga har däremot inte att beakta jämställdhetsaspekten vid sin bedömning av de sökandes skicklighet. De

förslagsställande organen bör redovisa *hur* jämställdhetsaspekten beaktats, även när den inte varit av avgörande betydelse. Tillsättande myndighet torde nämligen inte utan vidare kunna utgå från att jämställdhetsaspekten alltid har beaktats" (s.33, mina kursiveringar).

I sin beslutsmotivering i det aktuella ärendet har tjänsteförslagsnämnen bara antecknat att "Inför sitt ställningstagande har nämnden beaktat jämställdhetsaspekten". De redovisar emellertid inte *hur* de beaktat den. Jag vet däremot att efter min erinran 1987-05-22 (Bilaga 4), i vilken jag påpekade att jämställdhetsfaktorn godtagits som annan saklig grund vid tillsättning av tjänst, skickades till de sakkunniga från Kansli S "Utdrag ur PM från UHÄ ang. jämställdhet" (se brev 1987-06-09 från Kansli S till sakkunniga, Bilaga 1). PM är från 1981-12-09 och utdraget anger UHÄs ståndpunkt att bara när en sökande av underrepresenterat kön kan åberopa minst likvärdiga sakliga förutsättningar som en sökande av motsatt kön kan hon ges ett försteg i tillsättnings-ärende.

I de sakkunnigas första utlåtande ger de som värdering att de "tre sökere som er best kvalifisert, Balvig, Hetzler og Hydén alle ligger høyt og dessuten *meget likt* kvalifikasjonsmessig, selv om deres forskning er inneholdsmessig forskjellig. At *de alle ligger høyt og likt* har vi gitt uttrykk for ved i beskrivelsene av dem å vurdere alle tre som "klart" kompetente til å inneha profesoratet i retts sosiologi. *Likheten i nivået til Balvig, Hetzler og Hydén gjør de sakyndiges videre differensieringsoppgave vanskelig.* Likevel må en differensiering foretas. Det kan fastslås at de tre nævnte ansøgere er markant forskjellige forskertyper. Deres styrke og svage sider må placeres forskjelligt i forhold til de kriterier vi har opregnet" (s. 51, mina kursiveringar).

Mot bakgrund av denna skrivning är det enligt min mening helt uppenbart att tjänsteförslagsnämnden ska applicera jämställdhetsaspekten på ärendet. Så

som framgick av citatet från departementschefen ovan ska de sakkunniga inte beakta jämställdhetsaspekten i sin värdering av vetenskaplig och pedagogisk skicklighet och i sin rangordning av de sökande. Det ankommer på den förslagsställande myndigheten. I det aktuella fallet har tjänsteförslagsnämnden i stället tagit fasta på de sakkunnigas krampaktiga, men enligt gällande instruktioner helt korrekta, försök att skilja de tre klart kompetenta sökandena åt, och underlåtit att beakta jämställdhetsaspekten. Hur kan nu detta komma sig?

Det visar sig att efter det att de sakkunniga informerats om de svenska reglerna rörande jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet *ndrade de sakkunniga sin värdering av de tre klart kompetenta sökandena!* Vi var nu inte längre lika; i stället fanns det en "tätgrupp", Hydén och Balvig, och så jag då, som skiljts från denna tätgrupp på grund av mina bristande meriter i avseende på de tre tyngst vägande kriterierna (se diskussionen ovan under rubriken "Befordringsgrunder: Egen forskning"). Efter en nominell uppjustering av de pedagogiska meriternas värde skriver de sakkunniga i sitt tredje utlåtande 1987-08-17 en förklaring till vår ursprungliga likhet: "I vår opprinnelige innstilling skrev vi at Balvig, Hetzler og Hydén 'alle ligger høyt og dessuten meget likt kvalifikasjonsmessig, selv om deres forskning er innholdsmessig forskjellig'. Dette betyr at de alle tilhører en klasse som skiller seg markant fra de tre øvrige søkere, Kalderstam, Klette og Magnusson. Dette gav vi uttrykk for ved å betegne alle som 'klart' kompetent til professoratet. Men innenfor den klasse som Balvig, Hetzler og Hydén tilhører, var det på bakgrunn av den gamle høyskoleforordning fullt mulig å differensiere mellom Balvig/Hydén på den ene siden og Hetzler på den andre. Mens forskjellen mellom Balvig og Hydén var meget vanskelig å angi, var forskjellen mellom disse to og den tredje i samme klasse – Hetzler – vesentlig større. Selv om den sisnevnte forskjell

nå, i lys av anvendelsen av den nye høyskoleforordning, blir noe mindre, er den fremdeles klart til stede. Hetzlers samlede rangering endres derfor ikke av den nye høyskoleforordning" (s. 8)

Denna utsaga bär alla kända tecken på efterkonstruktion. Om det som här sägs är sanning, måste det som sades i det första utlåtandet vara lögn. Om skillnaden mellan mig och Balvig/Hydén är "klart til stede" och det är "fullt mulig å differensiere" mellan oss, till och med efter att den pedagogiska meriteringen fick ökad tyngd, hur kan då samtidigt "differensieringsoppgaven" vara "vanskelig"? Det finns enligt min uppfattning all anledning att tro att den första utsagan var sanning, och därför måste jag sluta mig till att utsagan i det tredje utlåtandet är lögn, och därtill en ovanligt genomskinlig sådan. Det är tjänsteförslagsnämndens övriga ledamöter, och främst dess ordförande, tillika dekanus vid samhällsvetenskapliga fakulteten, som ska ta ansvar för att jämställdhetsaspekten beaktas, och inte bara nominellt. Det borde stå lika klart för nämnden som det gör för mig att manövern i det sista utlåtandet var de sakkunnigas desperata försök att hålla fast vid den rangordning de redan på ett tidigt stadium kommit överens om. Ett liknande försök gjordes ju redan efter Balvigs erinran, då man lyckades hitta en ny motivering för att sätta Hydén före Balvig som åtminstone två av de sakkunniga kunde skriva under på.

Jag anser att jag i denna överklagan visat att jag är minst dubbelt så meriterad för den aktuella tjänsten som herrar Hydén och Balvig. Därför behöves inte jämställdhetsregeln tillämpas. Om ytterligare fabricerings- och uppvärderingskonst kan få någon av dem att vara vetenskapligt och pedagogiskt jämställd med mig utgår jag emellertid från att jag ändå tillsätts på tjänsten, efter beaktande av jämställdhetsaspekten.

Slutsats

En grundlig genomgång av gällande högskoleförordning samt av 1977 års förordning som upphörde att gälla 1986-06-30, samt av förarbetena till dessa förordningar, samt ytterligare av tillämpningsanvisningar och andra relevanta rättskällor, ger vid handen att såväl behörighetsreglerna som befordringsgrunderna för tillsättning av tjänst som professor inom den svenska högskolan är entydiga och lätta att identifiera.

Vidare finns i dessa rättskällor stöd för en tolkning att de tre befordringsgrunderna grad av vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning, grad av vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning, samt grad av pedagogisk skicklighet visad genom handledning av forskarstuderande, ledning, utveckling och planering av forskarutbildning samt undervisning i sådan utbildning, genom ledning, utveckling och planering av grundläggande högskoleutbildning och undervisning i sådan utbildning samt genom utarbetande av läromedel för högskoleutbildning, att dessa tre befordringsgrunderna i en sammanvägning av en sökandes meriter ska ges samma tyngd eller värde, så att de var och en svarar mot en tredjedel av de sammanlagda befordringsgrunderna.

I denna långa motivering har avsevärt utrymme ägnats åt att utförligt visa att de sakkunniga i sin värdering tillämpat dessa befordringsgrunder felaktigt, samt åt att presentera min egen tolkning av det underlag för värdering som de sökandes meriter utgör. Jag har därvidlag inte dragit mig för att kontrollera uppgifter som mina medsökande lämnat, och inte sällan har jag funnit, och kunnat visa, att felaktiga uppgifter lämnats.

På grundval av vad som framkommit vill jag hävda, att en applicering av behörighetsreglerna på de tre sökande

som rangordnats leder till att såväl Håkan Hydén som Flemming Balvig måste anses obehöriga enligt behörighetsregelns stipulering om pedagogisk skicklighet. Även på grundval av kravet på vetenskaplig skicklighet kan man ifrågasätta åtminstone sökande Hydéns behörighet.

Eftersom de sakkunniga funnit dem inte blott behöriga, utan också värda att rangordnas på de två första platserna, har jag i min motivering också diskuterat befordringsgrunderna för tillsättning av den aktuella tjänsten som professor.

Jag anser att jag övertygande har visat att jag är vida överlägsen de båda andra rangordnade sökande såväl vad gäller grad av vetenskaplig skicklighet visad genom planering och ledning av forskning som vad gäller grad av pedagogisk skicklighet. I dessa båda fallen föreligger enligt min uppfattning objektiva och ovedersägliga bevis för min slutsats. När det gäller vetenskaplig skicklighet visad genom egen forskning vill jag på grund av svårigheterna att fastställa objektiva kriterier nöja mig med att konstatera att jag satt i fråga vissa av de sakkunnigas bedömningar vad gäller Balvig och Hydén, samt att jag klart visat på den bedrövliga behandling min egen vetenskapliga meritering i detta avseende utsatts för i händerna på de sakkunniga. Jag vill dock hävda att jag på denna befordringsgrund är minst lika meriterad som mina rangordnade medsökande.

Slutligen har jag visat att om man trots alla mina invändningar mot sakkunnigutlåtandets värdering av de sökande ändå skulle acceptera det som däri sägs, skulle jämställdhetsaspekten om den tillämpades rätt innebära att jag tillsattes på tjänsten.

Lund som ovan

Antoinette Hetzler